

Izvješće o radu i poslovanju u 2011. godini

Zagreb, 27. travnja 2012.

Sadržaj:

I. Uvodne napomene.....	2
II. Aktivnosti Centra za ljudska prava.....	4
a) Javna događanja.....	6
b) Istraživačke aktivnosti, analize, izvještaji i mišljenja.....	11
c) Informiranje, vidljivost i izdavaštvo.....	14
d) Knjižnica ljudskih prava.....	16
e) Obrazovne aktivnosti.....	18
f) Podrška organizacijama civilnog društva.....	19
g) Program volontiranja.....	20
h) Program East East Partnership Beyond Borders.....	21
III. Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj.....	24
a) Pregled u područjima u kojima je Centar aktivno djelovao.....	25
b) Pregled na osnovu izvješća pravobraniteljskih institucija, organizacija.....	34
civilnog društva i sindikata	
IV. Poslovanje Centra.....	36
a) Opće naznake.....	36
b) Financijski izvještaj.....	37
V. Razvoj i dugoročna održivost Centra.....	39

I. Uvodne napomene

Godišnje izvješće Centra za ljudska prava, kao i proteklih godina, obuhvaća prikaz rada i poslovanja Centra te daje osvrt na stanje ljudskih prava. Pregled stanja ljudskih prava počiva s jedne strane na podacima prikupljenih kroz aktivnosti Centra, a s druge strane na izvješćima relevantnih institucija i organizacija iz područja ljudskih prava za 2011. godinu.

U širem kontekstu, 2011. godina obilježena je zatvaranjem pregovora s Europskom unijom u lipnju, te potpisivanjem Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske u Europsku uniju 9. prosinca, kao i parlamentarnim izborima, te promjenom vlasti krajem prosinca.

Promjene u statusu Centra za ljudska prava obilježile su i 2011. godinu, no u trenutku pisanja ovog Izvješća, još uvijek nije izgledno kada će uslijediti predviđeno pripajanje Centra za ljudska prava Uredu Pučkog pravobranitelja, budući da je novi Zakon o pučkom pravobranitelju ukinut Odlukom Ustavnog suda iz proceduralnih razloga te se novi Zakon mora donijeti do 1. srpnja 2012. godine. Podsjećamo kako je dugogodišnji strateški cilj Centra za ljudska prava neovisno djelovanje u potpunosti usklađeno s Pariškim principima Ujedinjenih Naroda koji reguliraju rad nacionalnih institucija za ljudska prava. U konačnici, usmjerenje Centra ka pripajanju s Uredom pučkog pravobranitelja koje je ozbiljno razmatrano u više navrata tijekom postojanja Centra kao javne ustanove, pokazalo se kao najprimjerenije rješenje statusa Centra za ljudska prava te glavna smjernica za njegov razvoj i održivost. Podsjećamo također i na dvije stručne analize Centra iz 2010. godine koje su bile okosnica njegova djelovanja: *Racionalizacija sustava ljudskih prava u RH iz veljače 2010.*, te *Analiza (projekcija) spajanja Ureda pučkog pravobranitelja i Centra za ljudska prava iz prosinca 2010.*

Početak godine, točnije 12. siječnja 2011., na inicijativu potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske za društvene djelatnosti i ljudska prava prof.dr.sc. Slobodana Uzelca, a u organizaciji Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, u prostorijama Vlade RH održano je predstavljanje Izvještaja Radne skupine o posljedicama pripajanja Centra za ljudska prava Uredu pučkog pravobranitelja, što je bilo prvo predstavljanje predmetne analize donositeljima odluka na putu ka zakonskom rješavanju ovoga pitanja. Predmetni izvještaj predstavili su doc.dr.sc. Anamarija Musa i dr.sc. Viktor Gotovac s Pravnog fakulteta u Zagrebu te mr.sc. Denis Redžepagić s Ekonomskog instituta Zagreb. Na predstavljanju predmetnog Izvještaja govorili su potpredsjednik Vlade prof.dr.sc. Slobodan Uzelac, pučki pravobranitelj Jurica Malčić, v.d.ravnateljica Centra za ljudska prava Jagoda Novak kao i Sanja Sarnavka ispred Kuće ljudskih prava. Svi su govornici, e neovisno pripadaju li vladinom, civilnom ili javnom sektoru podržali izrađenu analizu, te institucionalna rješenja koja ona predlaže.

Nadalje, predstavnice Centra održale su niz bilateralnih sastanaka na kojima su upoznale ključne međunarodne institucije/predstavništva: Delegaciju Europske komisije, UN-ove agencije u Hrvatskoj, Veleposlanstva SAD, Nizozemske, Norveške, Finske i Švedske, o pripajanju Centra kao posebne jedinice za promociju ljudskih prava Uredu pučkog pravobranitelja.

Nakon održanog sastanka s predstavnikom odjela UNOHCHR-a (Ured Visoke povjerenice Ujedinjenih naroda za ljudska prava) zaduženog za nacionalne institucije za ljudska prava i regionalne mehanizme Vladlevom Stefanovim koji su ostvareni u ožujku u Genevi prilikom predstavljanja UPR izvještaja za Hrvatsku, Visoka povjerenica UN-a za ljudska prava Navanathem Pillay uputila je i pismo Vladi RH u kojem podržava osnaživanje kapaciteta Ureda Pučkog pravobranitelja putem predloženog institucionalnoga pripajanja Centra za ljudska prava.

2011. godinu obilježilo je i daljnje produbljivanje gospodarske i društvene krize u Hrvatskoj, što se odrazilo i na stanje ljudskih prava te potporu sustavu zaštite ljudskih prava. Tako je i u ovoj godini od Vlade RH dobiven smanjeni iznos financijskih sredstava za rad Centra (570 000 kuna) u odnosu na 2009. g. (800 000 kuna), no veći od iznosa dobivenog 2010. g. (440 000 kuna). Stoga, i uz maksimalne napore svih zaposlenika/ca Centra uložene za namicanje sredstava, koji su u značajnoj mjeri i ostvareni, neizbježne su bile mjere maksimalne štednje pa i smanjenje plaća zaposlenika/ca. U ovom kontekstu također treba napomenuti kako odlaskom Tina Gazivode s funkcije ravnatelja Centra, 30. rujna 2010. g. nije zaposlena nova osoba već je Jagoda Novak obavljala funkciju v.d. ravnateljice i voditeljice Odjela istraživanja i informiranja do početka prosinca 2011. Centar je cijelu proteklu godinu radio sa šest zaposlenika/ca, umjesto sedam koliko ih je bilo od 2008. godine. Ta se činjenica odrazila na manji proračun Centra i otežan rad u sadržajnom smislu, što je u tom kontekstu iziskivalo dodatne napore svih zaposlenika/ca kako bi se provele sve predviđene aktivnosti.

Analizirajući sadržajni rad Centra u 2011. godini, intenziviran je rad koji je s jedne strane vezan za pripremu predviđenog spajanja s Uredom pučkog pravobranitelja te s druge strane za sustav zaštite ljudskih prava u Hrvatskoj, čiji je i Centar dio. Intenzivno sudjelovanje u radnoj skupini za izradu novog Zakona o pučkom pravobranitelju, praćenje procesa izrade Zakona, kao i konzultacije sa zainteresiranom javnošću uz istovremeno organiziranje jedine javne rasprave na temu novog Zakona o pučkom pravobranitelju u prostoru Centra za ljudska prava, trajalo je gotovo cijelu godinu, sve do usvajanja novog Zakona u listopadu.

Osim aktivnostima vezanim za unapređenje sustava zaštite ljudskih prava, Centar se nastavio baviti i drugim područjima ljudskih prava na kojima je radio i proteklih godina, kao i nekim novim temama. Ponovna prilika za zagovaranje uspostave cjelovitog i djelotvornog sustava besplatne pravne pomoći ukazala se Odlukom Ustavnog suda kojom su ukinute ključne sporne odredbe Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i izmjenama i dopunama istoga. Zagovarajući nalaze vlastite studije o provedbi *Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći* autora G. Stawe, J. Johnsen i A. Uzelca, Centar je u suradnji s više udruga civilnog društva i Pravnom klinikom Pravnog fakulteta u Zagrebu sudjelovao u izradi zajedničkog prijedloga s izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i ponovno suorganizirao javnu raspravu na tu temu okupivši zainteresirane dionike.

Tijekom 2011. godine pojačan je rad Centra u području prava marginaliziranih skupina, posebno pripadnika/ca romske nacionalne manjine i osoba s invaliditetom. Tako su izrađene dvije istraživačke studije na temu integracije romske nacionalne manjine, odnosno organizacija civilnoga društva u romskoj zajednici, održane su dvije tematske rasprave vezano uz pripadnike,ce romske nacionalne manjine te su predstavnici Centra sudjelovali u radu radne skupine za izradu novog Nacionalnog programa za Rome. U okviru projekta *Mehanizmi učinkovite socijalne integracije Roma i osoba s invaliditetom*, koje je podržalo Finsko veleposlanstvo u Zagrebu, Centar je održao niz radionica i predavanja za pripadnike,ce ovih skupina o različitim temama iz područja ljudskih prava i zapošljavanja, te su organizirane posjete romskim naseljima i ustanovama za smještaj osoba s invaliditetom u suradnji s Pravnom klinikom Pravnog fakulteta u Zagrebu, a s ciljem pravnog savjetovanja. U području prava osoba s invaliditetom, Centar je od samog osnivanja u veljači 2011. godine aktivan član osmočlane *Koalicije za život u zajednici* koja promiče *Članak 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom - Neovisno življenje i život u zajednici* pa je tako i prvo javno predstavljanje *Koalicije* održano u Centru u prosincu protekle godine.

Centar je kao član aktivno sudjelovao u radu *Koordinacije za uvođenje odgoja za demokratsko građanstvo i ljudska prava u formalni obrazovni sustav* te je u lipnju organizirao regionalni seminar za razmjenu iskustava u uvođenju odnosno provođenju odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava u obrazovnim sustavima susjednih zemalja. Nastavljen je

rad na predmetnom kurikulumu građanskog odgoja za osnovne i srednje škole u koji su uključeni i predstavnici/e organizacija civilnog društva.

Centar je nastavio aktivan rad u području suočavanja s prošlošću organiziravši dva regionalna okrugla stola posvećena obilježavanju dvadesete godišnjice napada na Dubrovnik i Vukovar, u suradnji s Documentom - Centrom za suočavanje s prošlošću.

U području suzbijanja diskriminacije Centar je kao suorganizator sudjelovao u organizaciji regionalne konferencije o suzbijanju diskriminacije sredinom siječnja 2011. Ujedno je održan razgovor o mogućnostima koordiniranog prikupljanja podataka i praćenja pojava diskriminacije između pravobraniteljskih ureda i udruga.

U području zaštite okoliša, Centar je nastavio suradnju sa Zakladom Heinrich Boell – Uredom u Zagrebu, te je organizirao regionalni sastanak na kojemu su analizirani procesi donošenja odluka u području zaštite okoliša i energetike, i dane su preporuke za poboljšanje procesa odlučivanja u ovom području. Održavanjem ovakvog skupa, te tiskovne konferencije i javne rasprave u Slavonskom Brodu, Centar je nastojao ukazati na problem onečišćenja okoliša u ovoj sredini, kao i na odgovornost države za zaštitu svojih građana,ki.

U 2011. godini Centar je pratio i bavio se nizom tema poput: zastupljenosti ljudskih prava u novom prijedlogu Kaznenog zakona, odnosa ljudskih prava i modernih tehnologija, slobode izražavanja i okupljanja, radnih i socijalnih prava, ravnopravnosti spolova i seksualnim manjinama, kao i pravima djece što je detaljnije opisano u odjeljku III: Pregled stanja ljudskih prava u RH u 2011. godini.

Izvještaj o radu i razvoju Centra za 2010. godinu usvojen je na sjednici Vlade RH održanoj 7. srpnja 2011. godine.

II. Aktivnosti Centra za ljudska prava

Centar je u 2011. godini u skladu s *Programom rada i razvoja Centra za ljudska prava za 2011. godinu* proveo sljedeće aktivnosti:

- Međunarodna/regionalna konferencija o suzbijanju diskriminacije, **14. - 15. siječnja 2011.**
- Istraživačka studija: *Provedba Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma za Hrvatsku u periodu 2009.-2010. godine*, **veljača 2011.**
- Radni sastanak: *"Unapređenje sustava praćenja pojava diskriminacije u RH,"* **3. ožujka 2011.**
- Stručne studije: *Mapiranje pravnog, institucionalnoga i policy okvira za suzbijanje diskriminacije u Hrvatskoj*" i *Pravna studija provedbe anti-diskriminacijskog zakonodavstva u Hrvatskoj*, **ožujak 2011.**
- Okrugli stol: *"Zaštita ljudskih prava kroz novi Kazneni zakon,"* **21. travnja 2011.**
- Regionalni sastanak: *"Analiza procesa i načina donošenja odluka u području zaštite okoliša – energetske strategije,"* **6. svibnja 2011.**

- Tiskovna konferencija povodom predavljanja *Preporuka za poboljšanje procesa donošenja odluka u zaštiti okoliša s naglaskom na energetske strategije u državama regije*, **7. svibnja 2011.**
- Javna rasprava: *"Do zdravog okoliša u Slavonskom Brodu – kako dalje?"*, **7. svibnja 2011.**
- Okrugli stol: *"Zaštita okoliša kroz novi Kazneni zakon,"* **18. svibnja 2011.**
- Konferencija o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, **14. lipnja 2011.**
- Sastanak organizacija civilnog društva i Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu na temu besplatne pravne pomoći, **29. lipnja 2011.**
- Regionalni seminar: *"Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava u regiji: od teorije do prakse,"* **30. lipnja 2011.**
- Javna rasprava: *"Obrazovanje Roma/kinja i strategije prevencije segregacije u obrazovanju,"* **13. srpnja 2011.**
- Tiskovna konferencija o stanju ljudskih prava u RH u 2010. godini, **22. srpnja 2011.**
- Javna rasprava o Konačnom prijedlogu Zakona o pučkom pravobranitelju, **15. rujna 2011.**
- Okrugli stol: *"Napad na Dubrovnik - 20 godina poslije,"* **27. - 28. listopada 2011.**
- Javna rasprava: *"Suradnja na rješavanju statusnih pitanja - Romi/kinje i policija,"* **28. listopada 2011.**
- Analiza: *"Vanjska procjena učinka Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. za razdoblje od 2008. do 2010. godine sa stanovišta organizacija civilnog društva,"* **studen 2011.**
- Javna rasprava o provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011., **3. studenoga 2011.**
- Javna tribina: *"Informacijske tehnologije u obrani demokracije i ljudskih prava,"* **10. studenoga 2011.**
- Tiskovna konferencija: predavljanje *Koalicije za život u zajednici*, **2. prosinca 2011.**
- Okrugli stol: *"Regionalna suradnja - 20 godina nakon napada na Vukovar,"* **8. - 9. prosinca 2011.**
- *9. Human Rights Film Festival*, **5. - 10. prosinca 2011.**

a) Javna događanja

- **Međunarodna/regionalna konferencija o suzbijanju diskriminacije**

14. i 15. siječnja 2011. godine održana je međunarodna/regionalna konferencija o suzbijanju diskriminacije u organizaciji Centra za mirovne studije, B.a.b.e., Centra za ljudska prava, Hrvatskog pravnog centra, CERD-a, Centra za mir Vukovar i Udruge "Čakula kroz život" u Kući ljudskih prava u Zagrebu. Razmijenjena su iskustva u području suzbijanja diskriminacije iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Hrvatske te su doneseni konkretni prijedlozi¹ za poboljšanje provedbe ovog Zakona. Više u dijelu *Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj u 2011. godini – Suzbijanje diskriminacije*.

- **Radni sastanak: "Unapređenje sustava praćenja pojava diskriminacije u RH"**

3. ožujka 2011. godine u Centru za ljudska prava održan je radni sastanak dionika pod nazivom *"Unaprjeđenje sustava praćenja pojava diskriminacije u RH."* Sastanak je organiziran temeljem zaključaka regionalne konferencije o suzbijanju diskriminacije održane 14. i 15. siječnja 2011. godine u Kući ljudskih prava u Zagrebu. Na sastanku koji je rezultirao zaključcima i preporukama² su uz predstavnike/ce Centra za ljudska prava sudjelovali i sljedeći dionici: predstavnici Ureda pučkog pravobranitelja i posebnih pravobraniteljskih ureda, Udruga HSUTI, GONG, Hrvatski pravni centar, Centar za mir Vukovar, Nezavisni hrvatski sindikati, Srpski demokratski forum, Udruga Dodir, Udruga za promicanje inkluzije, Hrvatska Udruga Poslodavaca i Samostalni Savez Sindikata Hrvatske.

- **Okrugli stol: "Zaštita ljudskih prava kroz novi Kazneni zakon"**

21. travnja 2011. godine u Centru za ljudska prava predstavljena je radna verzija novog Kaznenog zakona. Prvi okrugli stol vezano uz novi Kazneni zakon organiziran je u suradnji s Ministarstvom pravosuđa, a predstavila ga je prof. Ksenija Turković, voditeljica radne skupine za izradu novog Kaznenog zakona. Rasprava koje se održala u centru za ljudska prava vodila se oko sljedećih tema: *Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva* (ratni zločini i sl.), *Kaznena djela protiv prava čovjeka*, *Kaznena djela protiv osobnih sloboda* te *Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece*. Novi nacrt Zakona rađen je u ozbiljnom konzultativnom procesu sa stručnom javnošću i civilnim društvom, što je pozitivan iskorak kod donošenja zakona i politika u Hrvatskoj te je progresivan i usklađen s vremenom u kojemu živimo. U novom nacrtu Kaznenog zakona se po prvi put detaljno razrađuju ratni zločini, genocid, zločin agresije i zločin protiv čovječnosti. On također donosi neke novine u području prostitucije, podvođenja djece te kažnjava izbjegavanja dužnosti uzdržavanja (npr. neplaćanje alimentacije). Osim navedenog, u nacrtu novog Kaznenog zakona pomaci su učinjeni u području povrede prava na rad i drugih prava iz područja rada, kao što je neisplata plaće zaposlenicima,cama.

- **Regionalni sastanak: "Analiza procesa i načina donošenja odluka u području zaštite okoliša – energetske strategije"**

Centar za ljudska prava u suradnji sa Zakladom Heinrich Böll – Uredom u Zagrebu, održao je 6.

¹ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/549_Zakljucci_Reg%2520konf%2520o%2520suzbijanju%2520diskriminacije.pdf&embedded=true&chrome=true

² https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/556_zakljuci%2520sastanka.doc&embedded=true&chrome=true

svibnja 2011. godine regionalni sastanak pod nazivom "*Analiza procesa donošenja odluka u području zaštite okoliša – energetske strategije*" u Slavonskom Brodu. Stručnjaci i organizacije civilnog društva iz Hrvatske, Srbije, Kosova, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore razmijenili su svoja iskustva i viđenja postojećih procesa po zemljama te su donešene preporuke³ za njihovo poboljšanje i primjenu. Preporuke su predstavljene sljedeći dan na tiskovnoj konferenciji namijenjenoj lokalnim medijima. Više u dijelu *East East partnership Beyond Borders program te Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj u 2011. godini – Zaštita okoliša*.

- **Javna tribina: "Do zdravog okoliša u Slavonskom Brodu – kako dalje?"**

Javna tribina organizirana je prilikom dan ranije održanog regionalnog sastanka u Slavonskom Brodu kako bi se ukazalo na zabrinjavajuće stanje okoliša u ovoj sredini te kako bi se potaknula rasprava nadležnih nacionalnih i lokalnih institucija s civilnim društvom i građanima/kama. Tribinu su organizirali Centar za ljudska prava i Zaklada Heinrich Böll – Ured u Zagrebu. Više u dijelu *East East partnership Beyond Borders program, te Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj – Zaštita okoliša*.

- **Okrugli stol: "Zaštita okoliša kroz novi Kazneni zakon"**

Drugi po redu okrugli stol u suradnji Ministarstva pravosuđa i Centra za ljudska prava održan je 18. svibnja 2011. godine te je na njemu predstavljen nacrt novog Kaznenog zakona koji se odnosi na zaštitu okoliša. Voditeljica stručne radne skupine za izradu nacrta novog Kaznenog zakona ispred Ministarstva pravosuđa, prof. Ksenija Turković, predstavila je nacrt XIX. Glave novog Kaznenog zakona "*Kaznena djela protiv okoliša*." U dvosatnoj raspravi o svim člancima navedene Glave Kaznenog zakona sudjelovalo je dvadesetak predstavnika/ca organizacija civilnog društva (npr. Eko Kvarner, Zelena akcija, Prijatelji životinja, GONG), kao i predstavnici/e Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja, Ureda pučkog pravobranitelja, Instituta Ivo Pilar, Zaklade Herinrich Böll. Najviše je problematizirana kauzalna veza između onečišćenja okoliša i ljudskog zdravlja.

- **Konferencija o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći**

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Centar za mirovne studije, Kuća ljudskih prava i Centar za ljudska prava organizirali su konferenciju o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći koja se održala 14. lipnja 2011. u Kući ljudskih prava. Zbog tada nadolazećih izmjena i dopuna Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći uslijed Odluke Ustavnog suda (U-I-722-2009), ovom raspravom se željelo otvoreno razgovarati o preprekama u provedbi Zakona te ju usmjeriti na konkretna rješenja prema učinkovitosti i cjelovitosti sustava besplatne pravne pomoći. Tom je prilikom predstavljen *Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći* kojeg je podržao 21 registrirani pružatelj/ica besplatne pravne pomoći, uz još sedam ljudskopravaških organizacija/institucija. Na konferenciji su govorili: Jagoda Novak (Centar za ljudska prava), Sandra Benčić (Kuća ljudskih prava), Ljiljana Božić Krstanović (Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek), prof. Alan Uzelac (voditelj Pravne klinike u Zagrebu), Robert Peček (viši savjetnik Ustavnog suda RH), Vesna Pusić (predsjednica Nacionalnog odbora za praćenje pregovora s Europskom Unijom) i Mladen Klasić (Hrvatska odvjetnička komora).

³ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/582_Zaklju%25C4%258Dci%2520.doc&embedded=true&chrome=true

- **Sastanak organizacija civilnog društva i Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu**

29. lipnja 2011. Centar za ljudska prava u suradnji s Pravnom klinikom Pravnog fakulteta u Zagrebu je održao sastanak s organizacijama civilnog društva koje djeluju u području prava pripadnika/ca romske nacionalne manjine i osoba s invaliditetom. Svrha sastanka bila je razgovarati o iskustvima OCD-a i Pravne klinike na području besplatnog savjetovanja građana/ki te dodatno jačanje suradnje između Pravne klinike i OCD-a. Na sastanku su uz predstavnike/ce Centra za ljudska prava i predstavnike/ce Pravne klinike sudjelovali i: Udruga žena Romkinja *Bolja budućnost*, Udruga za promicanje obrazovanja Roma *Kali Sara*, Udruga *Romi za Rome Hrvatske*, Udruga za promicanje inkluzije, Udruga studenata s invaliditetom *Zamisli*, Hrvatski savez udruga s invaliditetom HSUTI i Udruga za samozastupanje.

- **Regionalni seminar: "Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava u regiji: od teorije do prakse"**

Centar je u 2011. godini nastavio s aktivnostima vezanim uz istraživanje provedeno u 2010. godini: "*Ljudska prava u osnovnim školama - teorija i praksa.*" U suradnji s Fondom Otvoreno društvo Bosne i Hercegovine, 30. lipnja 2011. organiziran je jednodnevni regionalni seminar s ciljem razmjene iskustava i dobrih praksi pri uvođenju odnosno provođenju sadržaja obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava u obrazovnim sustavima zemalja u regiji (Bosna i Hercegovina, Srbija, Makedonija, Kosovo i Hrvatska). Više o seminaru u dijelu *East East Partnership Beyond Borders program*.

- **Javna rasprava: "Obrazovanje Roma/kinja i strategije prevencije segregacije u obrazovanju"**

13. srpnja 2011. Centar za ljudska prava u suradnji s udrugom *Romi za Rome Hrvatske* organizirao je ovu javnu raspravu kako bi se potaknuo razgovor o tome što nacionalna i lokalna vlast čini po pitanju obrazovanja Roma/kinja, na koji način se prevenira segregacija/diskriminacija, te kako se Hrvatska priprema za preuzimanje vodstva međunarodne inicijative "*Desetljeće za uključivanje Roma 2005-2015*" s 1. srpnjem 2012. godine. U raspravi je sudjelovalo pedesetak različitih dionika: predstavnici/e romskih organizacija i civilnog društva, stručnjaci/kinje za obrazovanje Roma/kinja te predstavnici/e lokalnih i nacionalne vlasti. Na tribini su govorili: Bajro Bajrić (Udruga *Romi za Rome Hrvatske*), Jagoda Novak (Centar za ljudska prava), Branko Sočanac (Ured za nacionalne manjine RH), Louisa Vinton (koordinatorka UN-a i stalna predstavnica UNDP-a), Mirko Marković (ravnatelj Uprave za nacionalne manjine MZOŠ-a), Biserka Tomljenović (stručna suradnica Fonda za obrazovanje Roma (REF), ravnatelj/ce osnovne škole u Kuršancu (Međimurje) i Škurinju (Rijeka), Nada Jakir (viša stručna savjetnica u MZOŠ), Slobodan Vejnović (pročelnik Upravnog odjela za društvene djelatnosti u gradu Čakovcu) i Jasmina Papa (UNDP). Rasprava je rezultirala zaključcima i preporukama⁴.

- **Tiskovna konferencija o stanju ljudskih prava u RH u 2010. godini**

22. srpnja 2011. godine u Centru za ljudska prava održana je tiskovna konferencija na temu

⁴ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/593_593_Obrazovanje%2520Roma%2520-%2520zakljucici.doc&embedded=true&chrome=true

"Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj u 2010. godini." Na konferenciji su govorili: Jagoda Novak (v.d. ravnateljice Centra za ljudska prava), Maja Hasanbašić (voditeljica Odjela za programe i aktivnosti Centra za ljudska prava) i Sandra Benčić (članica Upravnog vijeća Centra za ljudska prava). Sljedeći mediji popratili su ovu konferenciju: Vjesnik, Radio 101, Hrvatski radio, HRT, Z1 televizija, Nova TV, Novi List, dok su vijest objavili: Otvoreni radio, Radio Antena Zagreb i Totalni FM.

- **Javna rasprava o Konačnom prijedlogu Zakona o pučkom pravobranitelju**

15. rujna 2011. godine Centar za ljudska prava organizirao je javnu raspravu o Konačnom prijedlogu Zakona o pučkom pravobranitelju. To je ujedno bila i jedina javna rasprava održana na ovu temu i okupila je sve predstavnike/ce pravobraniteljskih institucija u Hrvatskoj, Ministarstva pravosuđa i Ureda za ljudska prava, članove/ice radne skupine za izradu istog zakona, predstavnike/ce organizacija civilnog društva, međunarodnih organizacija i druge. Rasprava je rezultirala zaključcima i preporukama. Više o raspravi u dijelu *Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj u 2011. godini – Sustav zaštite ljudskih prava*.

- **Okrugli stol "Napad na Dubrovnik - 20 godina poslije"**

U Dubrovniku je 27. i 28. listopada održan regionalni skup *"Napad na Dubrovnik - 20 godina poslije"* u organizaciji Documente - Centra za suočavanje s prošlošću i Centra za ljudska prava iz Zagreba u suradnji s Art radionicom Lazareti iz Dubrovnika, uz podršku Mreže fondacija Otvoreno društvo Hrvatska. Na skupu su sudjelovali aktivisti/ce, novinari/ke suci/tkinje i odvjetnici/e iz Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Više o okruglom stolu u dijelu *East East Partnership Beyond Borders program*.

- **Javna rasprava: "Suradnja na rješavanju statusnih pitanja - Romi/kinje i policija"**

Javna rasprava na temu *"Suradnja na rješavanju statusnih pitanja - Romi/kinje i policija"* održana je u Centru za ljudska prava 28. listopada 2011. godine, u suradnji s Udrugom Romi za Rome Hrvatske. U radu su sudjelovali predstavnici Ministarstva unutarnjih poslova, Ureda za nacionalne manjine, romskih i drugih udruga koje djeluju u području zaštite Roma/kinja, međunarodnih organizacija, Ureda pučkog pravobranitelja i drugih organizacija. Rasprava je rezultirala zaključcima koji su komplementarni zaključcima okruglog stola *"Pomoć Romima pri reguliranju pravnog statusa u Republici Hrvatskoj - dostignuća i izazovi"* održanog 17. prosinca 2010. godine u organizaciji Ureda pučkog pravobranitelja, Ureda za nacionalne manjine Vlade RH i UNHCR-a. Na javnoj raspravi su govorili: Jagoda Novak (Centar za ljudska prava), Bajro Bajrić (Udruga Romi za Rome Hrvatske), Ivica Ostrun i Ivan Vladislavljević (predstavnici Policijske uprave Brodsko-Posavske županije) te Višnja Stanić Šajatović i Martina Kobešček Glavan (Uprava za inspeksijske i upravne poslove MUP-a RH). Na raspravi se raspravljalo o nastavku projekta mobilnih timova koji imaju zadatak posjećivati romska naselja i preuzimati slučajeve Roma/kinja vezane za statusna pitanja, o jačanju suradnje MUP-a i Ministarstva uprave kao i o regionalnoj suradnji nadležnih institucija koje se bave pitanjima državljanstva posebice onih Roma/kinja koji su se zatekli i ostali u Hrvatskoj nakon raspada i rata u bivšoj Jugoslaviji. Tijekom rasprave dionici su dotaknuli pitanje novog Nacionalnog programa za Rome koji je u fazi izrade i koji bi trebao regulirati i jasno definirati gore spomenute teme. Sama javna rasprava bila je i medijski popraćena od strane HTV-a,

koji je o raspravi napravio prilog u emisiji "Prizma" koja je emitirana u subotu 5. studenog 2011.

- **Javna rasprava o provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. za razdoblje od 2008. do 2010. godine**

3. studenog 2011. Centar za ljudska prava i Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske održali su javnu raspravu o provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. za trogodišnje razdoblje (2008. – 2010.). Dosadašnja postignuća u provedbi ovog programa iznesena su u *Izvešćima o napretku za 2008., 2009. i 2010. godinu*, a Centar za ljudska prava napravio je vanjsku procjenu učinka istoimenoga programa za razdoblje od 2008. do 2010. godine koja se temelji na stajalištima organizacija civilnog društva. Istom prilikom predstavljen je i dosadašnji rad stručne radne skupine za izradu novog *Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2012. do 2016. godine*. Rasprava je prvenstveno bila namijenjena organizacijama civilnog društva u području ljudskih prava, odnosno onim područjima ljudskih prava obuhvaćenih navedenim Nacionalnim programom. U raspravi su se prikupljala njihova iskustva o provedbi i praćenju provedbe postojećeg Programa te donijele preporuke⁵ za novi Program u narednom četverogodišnjem razdoblju.

- **Javna tribina: "Informacijske tehnologije u obrani demokracije i ljudskih prava"**

10. studenog 2011. Centar je u okviru sajma Info Restart organizirao javnu raspravu u suradnji sa Zagrebačkim velesajmom. U raspravi su sudjelovali aktivisti iz civilnog društva koji se bave informacijskim tehnologijama: Vjeran Piršić (Eko Kvarner), Tomislav Medak (Mama) i Radoslav Dejanović (Monitor). Vjeran Pršić govorio je o projektu "*Družba Adria*" i njegovom spornom djelovanju na okoliš i uništavanju prirodnih bogatstava jadranske obale, te opisao kako je moderna tehnologija pomogla u bojkotu cenzure masovnim slanjem e-pošte na adresu redakcije HRT-a. Tomislav Medak govorio je o pokretu "*Pravo na grad*" i načinu na koji se organizirala javna kampanja. Korištenje društvenih mreža privuklo je kritičnu masu i pomoglo kampanji da dobije medijsku pozornost te postigne određeni uspjeh u javnosti. Radoslav Dejanović pozitivno je ocijenio internet kao globalni medij u kojem primatelj dobiva sirove informacije u trenutku kad su se one dogodile, što ga čini ultimativnim sredstvom demokracije i zaštite ljudskih prava.

- **Okrugli stol: "Regionalna suradnja - 20 godina nakon napada na Vukovar"**

Povodom obilježavanja dvadesete godišnjice napada na Vukovar u organizaciji Centra za ljudska prava Zagreb i Documente - Centra za suočavanje s prošlošću, te uz podršku *East East Partnership Beyond Borders* programa i Grada Vukovara, 8. i 9. prosinca 2011. u Vukovaru je održan skup pod nazivom "*Regionalna suradnja - 20 godina nakon napada na Vukovar*," u hotelu *Lav*. Sudionici/e rasprave iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije, Makedonije i Kosova raspravljali su o društvenim i političkim aspektima rata i poslijeratne obnove Vukovara, političkim perspektivama regionalne suradnje kao i mogućnostima institucionalizacije REKOM-a u post-jugoslavenskim zemljama. Više o okruglom stolu u dijelu *East East Partnership Beyond Borders* program.

⁵ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/618_Zaklju%25C4%258Dci%2520i%2520preporuke%2520javne%2520rasprave%2520-%2520NAP.doc&embedded=true&chrome=true

- **Tiskovna konferencija *Koalicije za život u zajednici***

2. prosinca 2011. u Centru za ljudska prava održana je prva tiskovna konferencija *Koalicije za život u zajednici* koju čine: Udruga za samozastupanje, Udruga za promicanje inkluzije, Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba Dodir, Hrvatski savez slijepih, Centar za ljudska prava, Udruga za društvenu afirmaciju osoba s duševnim smetnjama, Udruga za promicanje istih mogućnosti (UPIM) i Udruga roditelja djece s posebnim potrebama *Put u život – PUŽ*. Tiskovna konferencija održana je s ciljem predstavljanja *Koalicije* i njezinih aktivnosti javnosti, povodom obilježavanja Međunarodnog dana osoba s invaliditetom. Istom prilikom građani/ke su pozvani na on-line potpisivanje *Platforme 19⁶* kako bi dali podršku zahtjevima *Koalicije za život u zajednici* koja zagovara punu primjenu *Članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom*, koji glasi *Neovisno življenje i život u zajednici*.

- **9. Human Rights Film Festival**

Deveti po redu *Human Rights Film Festival* (Festival filmova o ljudskim pravima) održao se od 5. do 10. prosinca 2011. Glavna tema ovog izdanja Festivala bila je zemlja koju se iz ugla ekologije, ekonomije i politike nastojalo približiti publici raznovrsnim programom igranog i dokumentarnog filma, te govornim i glazbenim programom. Centar za ljudska prava, kao i prethodnih godina, bio je partner Multimedijalnom institutu i Udruženju za razvoj kulture, organizatorima HRFF-a, u realizaciji govornog programa festivala. U sklopu spomenutog festivala Centar za ljudska prava organizirao je razgovor s Anthonyjem Baxterom, režiserom filma *"Nasamareni ste"* prikazanog 6. prosinca 2011. u galeriji Kina Europa. Film je otvorio *9. Human Rights Film Festival*, predstavivši priču o izgradnji igrališta za golf u Škotskoj i borbi lokalnog stanovništva. Razgovor pod nazivom *"Prava zemlje"* tematizirao je korištenje zemlje za izgradnju igrališta za golf te borbu aktivista/ica za zaštitu okoliša i javni interes. U razgovoru su osim autora filma sudjelovali i aktivisti/ce za zaštitu okoliša u Hrvatskoj koji su aktivno sudjelovali u kampanji protiv igrališta za golf. Kampanja je rezultirala ukidanjem Zakona o igralištima za golf, glasanjem u Saboru 28. listopada 2011.

Istraživačke aktivnosti, analize, izvještaji i mišljenja

U 2011. godini Centar je nastavio s analitičko-istraživačkim radom te izdavanjem i diseminiranjem rezultata svojih analiza. Dvije provedene analize su vezane za pripadnike,ce romske nacionalne manjine u Hrvatskoj, u vidu nadolazećeg predsjedanja Republike Hrvatske *Desetljećem za uključivanje Roma* od 1. srpnja 2012. godine. Treća provedena analiza posvećena je učinku provedbe Nacionalnog programa zaštite i promocije ljudskih prava za razdoblje od 2008. do 2011. u razdoblju od 2008. do 2010. godine. Također, u 2011. godini objavljene su dvije studije iz područja suzbijanja diskriminacije koje je Centar proveo u 2010. godini.

- **Studija: *Provedba Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma za Hrvatsku u periodu 2009. - 2010. godine, veljača 2011.***

Studija *Provedba Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma za Hrvatsku u periodu 2009.-2010. godine* ⁷(u kontekstu Okvira za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma, UNDP, 2008.),

⁶ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/625_PLATORMA.doc&embedded=true&chrome=true

⁷ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/584_Integracija%2520Roma-

koju je podržao Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) analizirala je razinu provedbe strateškog (policy) okvira u području integracije pripadnika romske manjine u RH u području obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja i stanovanja koja predstavljaju primarna područja *Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma za Hrvatsku u periodu 2009. – 2010.* Analiza je provedena kroz prizmu pratećih integrativnih politika borbe protiv siromaštva, rodne ravnopravnosti i suzbijanja diskriminacije. Dodatni je zadatak ove studije bio ispitati usklađenost izvješćivanja o ovoj politici s *Okvirom za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma Hrvatska*, kao i revidirati okvir u skladu s potrebama praćenja (monitoringa) i situacijom na terenu. Studija je predstavljena u UNDP-u u ožujku 2011. godine. Studiju su izradili Jagoda Novak, Ivana Faletar i Aron Pecnik. Više o rezultatima ove analize može se pročitati u dijelu *Pregled stanja ljudskih prava u 2011. godini - Prava nacionalnih manjina s naglaskom na romsku nacionalnu manjinu.*

- **Studija: Analiza i smjernice za osnaživanje romskog civilnog sektora u RH**

Prethodno spomenuta studija bila je svojevrsan predložak za veće istraživanje Centra pod nazivom **"Analiza i smjernice za osnaživanje romskog civilnog sektora u RH"**⁸ provedeno u 2011. godini, a predstavljeno javnosti u siječnju 2012. godine. Autorica studije je Jagoda Novak, uz suautorsvo Arona Pecnika i Bajre Bajrića. Centar je ovo istraživanje proveo u partnerstvu s udrugom *Romi za Rome Hrvatske* te pod pokroviteljstvom Ureda za nacionalne manjine Vlade RH i Norveškog veleposlanstva u Zagrebu. Cilj istraživanja bio je napraviti svojevrsni pregled romskog civilnog sektora u Hrvatskoj (podaci o romskim udrugama prikupljeni preko registra udruga RH)⁹, te uvidjeti koje su potrebe, prepreke i mogućnosti kapacitiranja i jačanja aktivnih romskih udruga u RH, kako bi se romske organizacije aktivnije uključile proces integriranja romske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Kroz projekt su provedene i tri fokus grupe (grupa romskih aktivista/ica, grupa stručnjaka/inja na području romskih pitanja i donosioca odluka, te grupa mladih Roma/kinja) koje su imale za cilj izraziti najčešće i najveće probleme romske zajednice u Hrvatskoj. Iz spomenutih fokus grupa proizašle su dvije teme koje su u sklopu istraživanja bile temelj za javne rasprave: obrazovanje Roma/kinja i strategije prevencije segregacije u obrazovanju te statusna pitanja Roma/kinja (više o raspravama u dijelu *Javna događanja*). Više o rezultatima ove analize u dijelu *Pregled stanja ljudskih prava u 2011. godini - Prava nacionalnih manjina s naglaskom na romsku nacionalnu manjinu.*

- **Analiza: Vanjska procjena učinka Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. za razdoblje od 2008. do 2010. sa stanovišta organizacija civilnog društva**

Vanjsku procjenu učinka proveo je Centar za ljudska prava (autorica Maja Hasanbašić, u suradnji s Jagodom Novak i Sandrom Benčić) na poticaj Ureda za ljudska prava Vlade RH, a što je bilo u skladu s *Programom rada Centra za 2011. godinu*. Iako je samim Nacionalnim programom u njegovom zadnjem dijelu koji se odnosi na Provedbu, praćenje i vrednovanje predviđeno vrednovanje koje bi trebao provesti Ured za ljudska prava u suradnji s Centrom za ljudska prava, u tada vrlo kratkom razdoblju (tijekom listopada 2011. godine) s malim resursima i nepripremljenim

kinja%2520-%2520Centar%2520za%2520ljudska%2520prava.pdf&embedded=true&chrome=true

⁸ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/628_Analiza%2520i%2520smjernice%2520za%2520osna%25C5%25BEivanje%2520kapaciteta%2520romskog%2520civilnog%2520sektora%2520u%2520RH.doc&embedded=true&chrome=true

⁹ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/628_Romski%2520OCD%2520sortirani.xls&embedded=true&chrome=true

instrumentarijem za cjelovito vrednovanje, dogovoreno je da će Centar provesti samo vanjsku procjenu učinka iz perspektive OCD-a. Centar je u tu svrhu odredio kriterije odabira OCD-a (organizacije civilnog društva za zaštitu ljudskih prava koje prate provedbu *Poglavlja 23. Pravosuđe i temeljna ljudska prava* te organizacije civilnog društva aktivne u područjima zaštite i promocije ljudskih prava koja su obuhvaćena *Nacionalnim programom zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011.*) te je izradio upitnik koji je svojom strukturom slijedio sadržaj i strukturu samog Nacionalnog programa, i to primarno njegove ciljeve.

Za spomenutu analizu, OCD-i su zamoljeni da procijene učinak *Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011.* za razdoblje od 2008. do 2010. u cjelini, te u okviru njegovih poglavlja/sadržajnih cjelina u kojima organizacija djeluje. Upitnik se sastojao od četiri dijela; Adekvatnost Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011., Provedba cjelovitog Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011., Provedba Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. po Poglavljima, te Preporuke za novi Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2012. do 2016. Prilikom ispunjavanja upitnika referentni dokumenti bili su: *Nacionalni program i Izvešća o njegovoj provedbi za 2008., 2009. i 2010. godinu*, te vlastita saznanja OCD-a iz područja ljudskih prava u kojima djeluju i koja prate.

Rezultati vanjske procjene učinka temeljeni su na dobivenim odgovorima OCD-a putem upitnika. Od 40 OCD-a kojima je dostavljen upitnik dobiveno je 18 popunjenih upitnika, što čini 45% odaziv.

Vanjska procjena učinka Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. za razdoblje od 2008. do 2010. sa stanovišta organizacija civilnog društva pokazala je da je **NAP izrađen u skladu s aktualnim stanjem ljudskih prava u RH u navedenom razdoblju obzirom na odabir prioriternih područja koja je obuhvatio** (50% OCD-a smatra ga uspješnim, dok ga drugih 50% smatra djelomično uspješnim). Međutim, u određivanju ciljeva i mjera NAP je tek djelomično uspješan (78%). Na provedbenoj razini, NAP je u svojoj cjelini označen djelomično uspješnim, što znači da su zadani ciljevi najčešće djelomično realizirani u praksi, što misli većina OCD-a (76-88%). Promatrajući NAP prema pojedinim područjima može se zaključiti kako ciljevi zadani u okviru sustava zaštite ljudskih prava ukazuju da je **potrebno dodatno učinkovito jačati rad javne uprave, kao i uvid u njezin rad**. OCD-i smatraju da ovi ciljevi ili nisu ispunjeni ili su tek djelomično ostvareni (40% nisu ispunjeni, 53% djelomično ostvareni). Također je **dodatan rad potreban na jačanju institucija pravobranitelja/ica kao i na uspostavljanju standarda u savjetovanju tijela državne uprave i OCD-a** (oko 30% OCD-a smatra ova područja neostvarenim, dok ih 60% smatra tek djelomično ostvarenim). Potrebna je i **veća potpora razvoju kapaciteta OCD-a** (52% djelomične ostvarenosti, 29% ne) i izradi te usklađivanju propisa za daljnji razvoj civilnog društva (76% djelomično ostvareno, 18% ne). Nadalje, niti jedan cilj koji je zadan unutar prioriternih područja nije pretežno ostvaren (osim u područjima: *Vjerska prava i slobode*, te *Trgovina ljudima*). **Najslabije su ostvareni ciljevi u prioritetnim područjima: osobe starije životne dobi, HIV pozitivne osobe, prava osoba kojima je oduzeta sloboda, te trgovina ljudima**). Sva ostala područja pretežno su djelomično uspješna u provedbi (75-100%). **Najlošiji je učinak NAP-a u području Obrazovanja za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom sustavu**, unutar kojeg **80%** OCD-a tvrdi da nije ostvaren cilj - uspostaviti bazu relevantnih i pouzdanih podataka o praksi obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo. **60% OCD-a** tvrdi da obrazovanje za ljudska prava nije uvedeno na sve razine i u sve oblike odgoja i obrazovanja. NAP je u području pridruživanja i pristupnim pregovorima s EU ocijenjen djelomično uspješnim, dok trećina OCD-a ukazuje da se ne provode međunarodni standardi zaštite ljudskih prava (31%).

- **Objavljene analize pravnih i policy dimenzija u području suzbijanja diskriminacije**

Tijekom 2011. godine objavljene su dvije studije na kojima je voditeljica Odjela istraživanja i informiranja Jagoda Novak radila u 2010. godini zajedno s odvjetnicom Lovorkom Kušan: "*Mapiranje pravnog, institucionalnoga i policy okvira za suzbijanje diskriminacije u Hrvatskoj*" i "*Pravna studija provedbe anti-diskriminacijskog zakonodavstva u Hrvatskoj*" u suradnji Centra za ljudska prava i Human European Consultancy-ja iz Nizozemske.

Obje studije predstavljene su na web stranici Centra¹⁰, kao i na stranici anti diskriminacijske mreže: <http://www.non-discrimination.net/countries/croatia>.

c) Informiranje, vidljivost i izdavaštvo

Prva studija vezana za integraciju i položaj Roma/kinja u Hrvatskoj koju je podržao UNDP Hrvatska, predstavljena je u UNDP-u u ožujku 2011. godine te je odmah nakon završetka objavljena na mrežnoj stranici Centra za ljudska prava. Studija o vanjskoj procjeni učinka *Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava sa stanovišta organizacija civilnog društva* predstavljena je na javnoj raspravi u Centru povodom iste teme, te je također objavljena na mrežnoj stranici Centra. Dvije studije o suzbijanju diskriminacije u Hrvatskoj koje je Centar proveo u 2010. godini objavljene su sredinom 2011. godine nakon autorizacije Europske komisije i odmah potom predstavljene na mrežnoj stranici Centra.

Kao i prethodnih godina, djelatnici/e Centra, prvenstveno Jagoda Novak i Maja Hasanbašić komentirale su različite teme iz područja djelokruga rada Centra i ljudskih prava u medijima.

U emisiji *Provjereno* Nove TV emitirane 10. ožujka, na temu obrazovne integracije Roma/kinja govorila je Jagoda Novak.

7. svibnja je Centar za ljudska prava u suradnji sa Zakladom Heinrich Böll – Uredom u Zagrebu održao tiskovnu konferenciju u Slavanskom Brodu kojom prilikom su predstavljene preporuke s prethodno održanog regionalnog sastanka: "*Analiza procesa i načina donošenja odluka u području zaštite okoliša – energetske strategije*." Maja Hasanbašić je u ime Centra iznijela zajednička stajališta okupljenih organizacija i stručnjaka/inja, te s Vedranom Horvatom (voditelj Ureda Zaklade Heinrich Böll u Zagrebu) pozvala javnost na javnu raspravu o stanju okoliša u Slavanskom Brodu, koja je uslijedila odmah nakon tiskovne konferencije.

Jagoda Novak je u lipnju sudjelovala emisijama Hrvatskoga radija te konferenciji za tisak u Kući ljudskih prava vezano za reformu sustava ljudskih prava i sustav besplatne pravne pomoći.

22. srpnja 2011. Centar je održao tiskovnu konferenciju na temu "*Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj u 2010. godini*" temeljenu na Izvješću Centra iz 2010. godine, kojom prilikom su govorile: Jagoda Novak (v.d. ravnateljice Centra za ljudska prava), Maja Hasanbašić (voditeljica Odjela za programe i aktivnosti Centra za ljudska prava) i Sandra Benčić (članica Upravnog vijeća Centra za ljudska prava). Mediji koji su popratili ovu konferenciju su: Vjesnik, Radio 101, Hrvatski radio, HRT, Z1 televizija, Nova TV (prilog emitiran istog dana u Dnevniku), Novi List, a vijest su objavili: Otvoreni radio, Radio Antena Zagreb i Totalni FM. Istom je prilikom izdano i priopćenje za medije.

Na temu Konačnog zakona o pučkom pravobranitelju v.d. ravnateljica je u rujnu 2011. sudjelovala u emisiji HRTa *Hrvatska uživo*, zajedno s predstavnicom Ureda pučkog pravobranitelja te predstavnikom Ministarstva pravosuđa. Pri tom je iznijela stav Centra o štetnosti ishitrenog

¹⁰ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/602_Croatia%2520mapping%2520country%2520report_Dec%25202010.doc&embedded=true&chrome=true

institucionalnoga pripajanja svih pravobranitelja, ali i predstavila dodanu vrijednost koju Centar za ljudska prava donosi Uredu pučkog pravobranitelja planiranim institucionalnim pripajanjem.

U prosincu je *Koalicija za život u zajednici* održala svoje prvo javno predstavljanje u Centru, organizirajući tiskovnu konferenciju. Budući da je Centar za ljudska prava član ove *Koalicije*, Maja Hasanbašić uvodno je pozdravila okupljene predstavnike/ce medija te predstavila novoosnovanu *Koaliciju*. Drugi članovi/ce *Koalicije* govorili su o problemima s kojima se susreću zbog svog invaliditeta i razlozima sudjelovanja u *Koaliciji za život u zajednici*.

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava koji se tradicionalno održava 10. prosinca, Maja Hasanbašić dala je nekoliko izjava za medije (HTV – *Dobro jutro Hrvatska*, Narodni radio). Centar je bio prisutan i na središnjoj proslavi *Međunarodnog dana ljudskih prava* koji je organizirao Ured za ljudska prava Vlade RH na Trgu bana Jelačića, te je na svojem štandu informirao građane putem promotivnih letaka i materijala.

Važno je napomenuti da je Centar za ljudska prava također nastavio i svoju misiju u osnaživanju i povezivanju nevladinih organizacija i državnih institucija i to prvenstveno na području besplatne pravne pomoći. 29. lipnja 2011. godine održan je drugi po redu sastanak Pravne klinike i OCD-a (prvi je održan u listopadu 2010. godine) u sklopu projekta pod nazivom "*Mehanizmi učinkovite socijalne integracije Roma i osoba s invaliditetom*" koji je imao za cilj pripremu pripadnika/ca ovih dviju skupina za uključivanje u svijet rada, kao i predstavljanje i povezivanje OCD-a i Pravne klinike te intenziviranje međusobne suradnje na slučajevima integracije Roma/kinja i osoba s invaliditetom u smislu izdavanja pravnih mišljenja i koordinacije slučajeva. Sam projekt koji je bio pod pokroviteljstvom Finskog veleposlanstva, uključivao je i posjet predstavnika/ca Centra za ljudska prava i Pravne klinike romskim naseljima u Sisku i Slavanskom brodu te Domu za psihički bolesne odrasle osobe *Lobor-grad* i Centru za rehabilitaciju *Stančić*. Cilj posjeta navedenim mjestima je bio upoznavanje korisnika/ca ustanova, te Roma/kinja sa radom Pravne klinike te pravno savjetovanje u individualnim slučajevima.

Predstavnici,e Centra također su **sudjelovali i u radnim skupinama za praćenje i izradu različitih zakona i strategija**. Jagoda Novak sudjelovala je u radu radne skupine za izradu Novog zakona o pučkom pravobranitelju, dok je Aron Pecnik sudjelovao u radu radne skupine za izradu Akcijskog plana za provedbu nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje 2011.-2013. te u radu radne skupine za izradu nove Nacionalne strategije za Rome/kinje koja bi trebala biti završena i prezentirana od strane Ureda za nacionalne manjine Vlade RH sredinom 2012. godine. Napominjemo da su jedan od temelja i smjernica za izradu novog nacionalnog programa za Rome/kinje bila dva spomenuta istraživanja Centra: "*Analiza i smjernice za osnaživanje romskog civilnog sektora u RH*," te studija: "*Provedba Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma za Hrvatsku u periodu 2009. - 2010. godine*."

Kao i prijašnjih godina, i 2011. godine delegacija Centra za ljudska prava je 22. ožujka 2011. bila u službenom posjetu Uredu predsjednika Republike Hrvatske. Izaslanstvo Centra u sastavu Jagoda Novak, Maja Hasanbašić, Aron Pecnik i Ivana Faletar upoznalo je predsjednika Josipovića s tijekom događaja u izradi novog Zakona o pučkom pravobranitelju, odnosno reforme sustava ljudskih prava, ali i s aktualnim područjima rada Centra kao što su: uključivanje odgoja za demokratsko građanstvo u obrazovni sustav, unapređenje sustava besplatne pravne pomoći, suzbijanje diskriminacije, prava nacionalnih manjina, prava osoba s invaliditetom, suočavanje s prošlošću i zaštita okoliša. Ured Predsjednika stavove je predstavnika/ca Centra u svezi novog Zakona o pučkom pravobranitelju te statusu Centra u tom kontekstu prenio službenim dopisom Vladi RH.

Centar je također u 2011. sudjelovao i u dvije humanitarne akcije:

- Skupljanje školskog pribora za romsku djecu obitelji Z.

Akcija je imala za cilj prikupljanje školskog pribora za petero romskih učenika/ca osnovne škole koji žive u lošim socijalnim uvjetima. Ova romska obitelj došla je u Centar na radionice i predavanja u okviru projekta *Mehanizmi učinkovite socijalne integracije za Rome i osobe s invaliditetom*.

- Skupljanje humanitarne pomoći za romska naselja u Sisku i Slavanskom Brodu
Studenti/ce Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu organizirali su sakupljanje humanitarne pomoći za obitelji romskih naselja u Sisku i Slavanskom Brodu koje su osobno posjetili. Humanitarna akcija provedena je kao dodatna aktivnost u već spomenutom projektu pod nazivom *Mehanizmi učinkovite socijalne integracije za Rome i osobe s invaliditetom*. Akcijom je prikupljena manja novčana pomoć, hrana, odjeća i igračke.

d) Knjižnica ljudskih prava

Knjižnica Centra za ljudska prava je specijalna knjižnica u Hrvatskoj čiji fond pokriva područje ljudskih prava s više aspekata. Razvoj fonda tijekom 2011. godine, osim uobičajenim postupkom konzultacija s članovima,ama akademske zajednice i organizacija civilnog društva, dodatno se formirao kroz konzultacije i blisku suradnju s *Knjižnicom Ranko Helebrant* koja se nalazi unutar Kuće ljudskih prava. Politika nabavke građe u 2011. godini osmišljena je prethodno spomenutim postupcima te praćenjem domaće i inozemne izdavačke djelatnosti u području ljudskih prava i korisničkih potreba. Sugestije konzultiranih dionika uzete su u obzir te su značajno pomogle pri određivanju relevantnosti građe. Budući da je veći broj knjiga naručenih od stranih izdavača stigao tek početkom 2012. godine, neposredno po dolasku pristupljeno je njihovoj stručnoj obradi i uvrštavanju u fond. Knjižnični fond je većinom sastavljen od knjiga, dok su u manjoj mjeri prisutni časopisi, CD-i i AV građa, kao i zbirka međunarodnih, regionalnih i domaćih pravnih dokumenata iz područja ljudskih prava.

Prijavom na natječaj za iskazivanje javnih potreba u kulturi koji raspisuje Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba osigurana su financijska sredstva u iznosu od deset tisuća kuna za provedbu programa razvoja fonda i nabavke knjižnične građe, koja predstavljaju jedini ozbiljni izvor financiranja. U okviru programa *East East Partnership Beyond Borders* Instituta Otvoreno društvo za nabavku stručne literature osigurano je i dodatnih tisuću dolara. Osim kupnjom, fond se razvija razmjenom i donacijom te je iz niže navedenih podataka vidljivo da veći dio novih naslova u 2011. godini čine naslovi darovani od strane domaćih i inozemnih organizacija civilnog društva, a manji dio su službene publikacije i publikacije sa stručnih skupova.

Podaci o razvoju fonda za 2011. godinu su sljedeći:

- broj kupljenih naslova: 84
- broj kupljenih primjeraka: 86
- broj darovanih naslova: 118
- broj darovanih primjeraka: 129

Knjižnica je tijekom 2011. godine nastavila s održavanjem i razvijanjem digitalne baze podataka o ljudskim pravima koja se temelji na podacima organizacija civilnog društva, tijela državne i lokalne vlasti te istraživačkih institucija u Hrvatskoj. Pristup on-line katalogu knjižnice, digitalnoj i internetskim bazama podataka o ljudskim pravima omogućen je na mrežnim stranicama Centra.

Usluge koje se korisnicima,ama nude u fizičkom prostoru Knjižnice su posudba građe, profesionalna pomoć kod pronalaženja relevantnih izvora informacija i konzultacije pri kvalitativnom odabiru istih. U svojem radu korisnici,e mogu koristiti računala s pristupom internetu, pislač i fotokopirni uređaj, bez ikakve materijalne naknade.

Osnovni podaci o knjižnici s 31.12.2011. godine su:

broj članova: 623,

broj naslova: 2226;

broj primjeraka: 3603;

broj otpisanih primjeraka: 58;

4 računala i pislač.

Voditeljica Knjižnice nastavila je predstavljati usluge i aktivnosti Knjižnice kroz neformalne sastanke s knjižničarima u Zagrebu, te je s ciljem stručnog usavršavanja u ožujku bila na studijskom putovanju *Challenges of the education system in multicultural societies* u Bruxellesu u sklopu programa *People 2 People*. Prisustvovala je 7. Okruglom stolu i 3. godišnjoj Skupštini Društva pravnih i srodnih biblioteka jugoistočne Europe (SEALL) koji su u lipnju održani u Neumu. U srpnju je sudjelovala na radionicama tijekom seminara 2. *Dani EU fondova* u organizaciji Ministarstva financija.

Kroz projekt *Mehanizmi učinkovite socijalne integracije za Rome i osobe s invaliditetom* u Knjižnici Centra su se počele provoditi radionice informacijske pismenosti i računalne radionice, kao i niz predavanja o ljudskim pravima. Aktivnosti su se uglavnom provodile uz pomoć volontera,ki i zaposlenika,ca Centra, a bile su uvrštene i u program nacionalne kampanje 5. *Tjedan cjeloživotnog učenja* koji se održao 8.-15. rujna (u organizaciji Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih). U listopadu je voditeljica posjetila Beogradski sajam knjiga i prisustvovala redovitom godišnjem sastanku Društva pravnih i srodnih biblioteka jugoistočne Europe (SEALL) dok je 25. listopada sudjelovala u seminaru *Informacijski izazovi EU 2011*. Voditeljica je također sudjelovala na 8. *okruglom stolu za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama* održanom 23. rujna te 11. *okruglom stolu o slobodnom pristupu informacijama* održanom 9. prosinca povodom Međunarodnog dana ljudskih prava.

U suradnji s Informacijskim centrom Europske unije u Knjižnici je postavljen i info pult o postupku približavanja Hrvatske Europskoj Uniji, dok se u suradnji s različitim organizacijama civilnog društva i Uredom pučkog pravobranitelja kontinuirano održava info pult o suzbijanju diskriminacije. Tijekom 2012. godine planira se predstavljanje Knjižnice na stručnim skupovima kao i organizirano predstavljanje usluga Knjižnice knjižničarima,kama informatorima iz mreže Knjižnica Grada Zagreba, uz uspostavljanje novih i učvršćivanje starih kontakata.

e) Obrazovne aktivnosti

U 2011. godini Centar za ljudska prava intenzivirao je svoje djelovanje u području obrazovnih aktivnosti i to prvenstveno na obrazovanju Roma/kinja i osoba s invaliditetom na području mehanizama ljudskih prava u hrvatskoj te kompjuterske pismenosti i uključivanjem volontera u svakodnevne poslove Centra za ljudska prava.

Održane su sljedeće obrazovne aktivnosti za pripadnike romske nacionalne manjine i osobe s invaliditetom:

Predavanja:

- **25. kolovoza 2011. *Volontiranje i volonterski Centar Zagreb***

25. Kolovoza 2011. održana je prva projektna aktivnost u sklopu projekta *Mehanizmi učinkovite socijalne integracije Roma i osoba s invaliditetom* u organizaciji Centra za ljudska prava. Prvo predavanje naslovljeno "**Volontiranje i Volonterski centar Zagreb**" održala je Višnja Pavlović (VCZ) te upoznala korisnike,ce projekta sa zakonskom regulativom, mogućnostima i pravima tijekom volontiranja. Njen gost je bio Drago Rendulić koji je podijelio s korisnicima svoju životnu priču, iskustva, motivaciju i praktične savjete. Predavanju je nazočilo trinaest korisnika,ca.

- **31. kolovoz 2011. *Cjeloživotno obrazovanje***

31. Kolovoza 2011. održano je drugo predavanje s temom "**Cjeloživotno učenje.**" Predavanje je održao g. Mile Živčić, pomoćnik ravnatelja za razvoj obrazovanja odraslih pri Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO), nakon čega je održana kratka rasprava. Korisnici,E projekta pokazali su velik interes za nastavak obrazovanja kroz formalne i neformalne programe te su ih zanimali postojeći oblici stipendiranja. Predavanju je nazočilo deset korisnika,ca.

- **8. rujna 2011. *Ljudska prava u praksi***

8. Rujna 2011. Maja Hasanbašić, voditeljica Odjela za programe i aktivnosti u Centru za ljudska prava (CLJP) održala je treće predavanje na temu "**Ljudska prava u praksi.**" Kroz predavanje je korisnike,ce projekta upoznala s povijesnim razvojem ljudskih prava, uz primjere i savjete iz prakse. U raspravi koja je uslijedila, većinom je bilo govora o mehanizmima zaštite ljudskih prava u Hrvatskoj. Predavanju je nazočilo dvanaest korisnika,ca.

- **15. rujna 2011. *Suzbijanje diskriminacije***

15. Rujna 2011. predavanje na temu "**Suzbijanje diskriminacije**" održao je Aron Pecnik, asistent u Odjelu za programe i aktivnosti u Centru za ljudska prava (CLJP). Korisnici su upoznati s različitim oblicima diskriminacije u današnjem društvu te načinima i tijelima za suzbijanje diskriminacije. Predavanju je nazočilo šesnaest korisnika,ca.

Centar za ljudska prava održavanjem predavanja "**Ljudska prava u praksi**" i "**Suzbijanje diskriminacije**" uključio se u proslavu manifestacije *Tjedan cjeloživotnog učenja*, koji je trajao 8. - 15.9. Tijekom spomenute nacionalne obrazovne kampanje, tijekom koje se na jednostavan način potiče ostvarenje ideje o promoviranju učenja i obrazovanja, na spomenuta predavanja bili su pozvani i svi građani.

- **22. rujna 2011. *Besplatna pravna pomoć***

Predavanje na temu "**Besplatna pravna pomoć**" održale su Barbara Preložnjak, Slađana Aras i studenti,ce iz Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Korisnici,e projekta vrlo detaljno su upoznati s načinom funkcioniranja sustava besplatne pravne pomoći, uvjetima koje trebaju zadovoljavati da bi ju mogli zatražiti te im je predstavljen način rada Pravne klinike. Također, korisnicima,cama projekta podijeljeni su letci s informacijama o Pravnoj klinici kao i

popis drugih udruga koje pružaju besplatnu pravnu pomoć na području Zagreba. Predavanju je nazočilo petnaest korisnika,ca.

- **17. studeni 2011. Pozitivne mjere za zapošljavanje Roma i osoba s invaliditetom**

17. Studenoga 2011. predavanje na temu "**Pozitivne mjere za zapošljavanje Roma i osoba s invaliditetom**" održala je gđa Ljiljana Špoljarić, voditeljica Odjela mjera aktivne politike iz Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Iako su korisnici,e većinom upoznati s mjerama koje postoje za poticanje njihova zapošljavanja, nakon predavanja održana je duža rasprava jer su korisnici,e imali specifična pitanja vezana za njihovu trenutačnu situaciju. Predavanju je nazočilo četrnaest korisnika,ca.

Radionice za informacijsku pismenost održane su na računalima u prostoru Knjižnice Centra za ljudska prava u četiri termina (22. i 28. rujna te 5. i 12. listopada). Radionicama je prisustvovalo sveukupno 12 korisnika,ca što je bio maksimalan broj zbog postojeće računalne opreme. Pri izvođenju radionice su voditeljici Knjižnice Ivani Faletar pomagale volonterke, a osim korisnika,ca projekta *Mehanizmi učinkovite socijalne integracije Roma i osoba s invaliditetom* radionicama su mogli prisustvovati i članovi,ce uz prethodnu prijavu.

f) Podrška organizacijama civilnog društva

Podrška organizacijama civilnog društva važna je i redovita aktivnost koju Centar za ljudska prava pruža od svog osnutka, i to ponajviše kroz ustupanje vlastitog prostora različitim organizacijama civilnog društva za aktivnosti koje su direktno ili indirektno vezane uz ljudska prava, primjerice tiskovne konferencije, seminari, okrugli stolovi, tribine, sastanci i prezentacije. Mnoge organizacije civilnog društva nemaju vlastiti prostor za organizaciju većih događanja, dok većina nedavno osnovanih organizacija nema nikakav prostor ni za svoje redovne uredske aktivnosti. Centar i jest primarno u tu svrhu prepoznao potrebu za pružanjem ovakve vrste podrške.

Tijekom 2011. godine prostor Centra korišten je oko 121 puta, što u prosjeku za cijelu godinu iznosi minimalno 2 događanja tjedno. Naznačeni podaci ukazuju na ponešto umanjeni intenzitet korištenja prostora Centra za razliku od 2010. godine, no podrška određenim organizacijama izostala je zbog opetovanih poteškoća pri korištenju ove usluge. Dinamika korištenja prostora Centra, iako smanjena, pokazuje da pružanje podrške organizacijama civilnog društva u ovom obliku predstavlja značajan doprinos Centra općem razvoju civilnog društva. Prostor se davao na korištenje bez ikakve financijske ili bilo koje druge naknade. Isto tako, ni korisnici prostorija Centra ne mogu tražiti nikakvu financijsku naknadu za aktivnosti koje organiziraju u prostorijama Centra.

Mnoge organizacije koristile su u ovoj godini prostor Centra po prvi puta, dok je većina organizacija civilnog društva kontinuirani korisnik ove usluge. Organizacije civilnog društva i civilne inicijative kojima je Centar u 2011. godini pružio potporu su: MINE Aid, Documenta, Europski parlament mladih, Kontra, Hrvatsko debatno društvo, Udruga Pravo na kvart, Forum za slobodu odgoja, Hrvatska udruga za rijetke bolesti, Udruga Zviždač, Udruga Let, Inicijativa mladih za ljudska prava, Udruga astrologa Hrvatske, Parkinson i mi, UPIGNO - Udruga za promicanje interesa gluhih i nadgluhih, Hrvatsko psiholosko društvo, Protagora, KOREKOM, R.E Centar, Dodir, Iskorak, Barbarinac, Udruga Mobbing, Udruga vrtić za sve, Koalicija za život u zajednici, Hrvatska udruga za rijetke bolesti, Udruga EUFIN, Udruga za Samozastupanje, Udruga Vang,

Koalicija udruga u zdravstvu, BPW, Mreza mladih Hrvatske, Interkultura, Zajednica Humanitas i Zamirnet. Od drugih institucija, prostor Centra koristio je i Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH kao i Agencija za mobilnost i programe EU.

g) Program volontiranja

Program volontiranja se provodi se u Centru za ljudska prava već duži niz godina, a brojnim mladim osobama omogućio je stjecanje novih znanja, vještina i iskustava iz područja ljudskih prava. Europska komisija proglasila je 2011. godinu *Europskom godinom volontiranja*, što je Centar također obilježio pojačanim angažmanom i aktivnijim provođenjem Programa volontiranja.

Program je u potpunosti usklađen sa *Zakonom o volonterstvu* te volonteri/ke obavljaju samo poslove za koje se ne zasniva radni odnos sukladno *Zakonu o radu*. Volonteri/ke se za volontiranje mogu prijaviti osobno dolaskom ili telefonskim pozivom te putem obrasca koji je dostupan na mrežnim stranicama Centra za ljudska prava. Pri samoj prijavi moguće je preliminarno odabrati period (kratkoročno ili dugoročno) te vrstu (administrativni ili organizacijski poslovi) volontiranja. Volonteri/ke također mogu odabrati žele li volontirati samo na nekom određenom programu, projektu i/ili aktivnosti Centra.

Kontinuirano se vodi evidencija zainteresiranih volontera/ki s kojima se po prijavi uspostavlja kontakt i obavještava ih se o mogućem vremenskom okviru volontiranja, nakon čega se više zainteresiranih volontera/ki poziva na zajednički orijentacijski sastanak. Nakon usklađivanja potreba Centra i želja volontera/ki, organizira se kratka edukacija za buduće volontere/ke koji potom potpisuju ugovor o volontiranju za željeni vremenski period. Volonteri/ke obavljaju sljedeće poslove: *organizacijski i administrativni poslovi* (prikupljanje općih podataka za istraživanja, dostava dokumenata u poštu, vladine institucije i druge organizacije, javljanje na telefon po potrebi), *pomoć u pripremi i izvođenju aktivnosti u organizaciji Centra* (priprema javnih rasprava, konferencija, okruglih stolova, kontaktiranje sudionika/ica događanja, kopiranje materijala za događaje, podrška i prisutnost za vrijeme održavanja različitih aktivnosti te drugi poslovi prema potrebi,) te *prijevod i uređivanje tekstova na mrežnim stranicama Centra za ljudska prava* (prijevod sadržaja na engleski jezik i postavljanje vijesti).

Tijekom 2011. godine Centar je prikupljao prijave zainteresiranih volontera/ki te je od pristiglih pedesetak prijava, Ugovor o volontiranju potpisan sa šest volonterki. Četiri volonterke volontirale su dugoročno, jedna kratkoročno dok je jedna volonterka volontirala samo na jednom određenom projektu.

Unutar Programa volontiranja, Centar za ljudska prava uključio se u projekt *Inkluzivno volontiranje* pokrenut od strane Mreže volonterskih centara Hrvatske. U sklopu projekta, volonterka D.K. i koordinatorica Programa volontiranja Ivana Faletar sudjelovale su na završnoj konferenciji svih projektnih partnera održanoj 3. studenog u Zagrebu. Uz pomoć volonterki i uz suradnju brojnih organizacija civilnog društva, u rujnu 2011.g. je pokrenuta humanitarna akcija prikupljanja školskih udžbenika za jednu romsku obitelj s područja Zagreba. 21. Rujna 2011. godine Centar za ljudska prava sudjelovao je u nacionalnoj kampanji *Hrvatska volontira*, uključivši se u manifestaciju provođenjem radionica za informacijsku pismenost. Volontiranje se u Centru za ljudska prava aktivno promiče kroz info pult s promotivnim materijalima i informacijama o mogućnostima volontiranja koji je u suradnji s Volonterskim centrom Zagreb postavljen u Knjižnici Centra za ljudska prava.

Sveučilište u Zagrebu i Centar za ljudska prava u suradnji s Filozofskim fakultetom u Zagrebu, 7. prosinca su organizirali *Dan volontera* na Filozofskom fakultetu s ciljem promocije volonterstva

među studentima. Nekoliko organizacija civilnog društva predstavilo je svoje aktivnosti i inicijative, a studenti,ce su se mogli prijaviti za volontiranje ili dobiti više informacija o njihovim programima volontiranja. Sama akcija bila je medijski popraćena najavama i gostovanjima na nekoliko radijskih postaja, televizijskim prilozima i člancima na različitim mrežnim stranicama

Program volontiranja će se u 2012. godini dodatno razviti te prilagoditi potrebama Centra i datim okolnostima njegove transformacije.

h) Program *East East Partnership Beyond Borders*

2011. Godine navršilo se je pet godina institucionalnog partnerstva Centra s Programom East East Partnership Beyond Borders Instituta Otvoreno društvo, čime je i takav oblik institucionalne suradnje završio zbog predviđenog pripajanja Centra Uredu pučkog pravobranitelja koje je bilo planirano za 2012. godinu i promjena nastalih u Mreži fondacija Otvoreno društvo. Kao i prethodnih godina, ovaj je program Centru omogućio vrlo aktivnu regionalnu i međunarodnu suradnju Centra na različitim temama vezanim uz ljudska prava. I u 2011. godini financijska podrška ovog partnera iznosila je jednu trećinu svih troškova Centra.

Tako su u protekloj godini predstavnici,e Centra (Maja Hasanbašić i Aron Pecnik) sudjelovali na redovnom sastanku East East Partnership Beyond Borders koordinatora u Tbilisiju u Gruziji održanom od 10. do 14. svibnja. 2011. Također, zahvaljujući ovom programu Jagoda Novak i Maja Hasanbašić sudjelovale su na sjednici Odbora za ljudska prava UN-a u Ženevi, posvećenoj UPR (univerzalni periodični pregled) izvješću Hrvatske u ožujku. Istom prilikom sudjelovale su i na dodatnom događaju na istu temu, organiziranom od strane Mreže kuća ljudskih prava.

Uz teme suočavanja s prošlošću i tranzicijske pravde, obrazovanja za demokratsko građanstvo, Centar je najčešće kroz East East Partnership Beyond Borders Program imao priliku obuhvatiti i temu zaštite okoliša, kako je bilo u protekloj godini.

U posljednjoj, petoj po redu godini institucionalnoga partnerstva uspješno su provedeni sljedeći projekti, odnosno aktivnosti:

"Analiza procesa donošenja odluka u području zaštite okoliša – energetske strategije"

Ovaj dugo pripremani projekt (osmišljen i napisan krajem 2010. godine) proveden je 6. i 7. svibnja 2011. godine, ponovno u suradnji sa Zakladom Heinrich Böll – Uredom u Zagrebu. Projekt se sastojao od tri različite, no povezane aktivnosti koje su se održale dva dana za redom u Slavanskom Brodu. Ovaj je grad izabran simbolički, zbog tada zabrinjavajućeg stanja okoliša i kvalitete zraka uzrokovano radom rafinerije u Bosanskom Brodu. Na poziv Inicijative za čist zrak u Slavanskom Brodu odlučili smo ovaj regionalni skup proširiti tiskovnom konferencijom i javnom raspravom. Od tri naveden aktivnosti, prvo je održan regionalni sastanak pod nazivom "**Analiza procesa donošenja odluka u području zaštite okoliša – energetske strategije**", 6. svibnja 2011. kojom su se prilikom analizirali postojeći procesi donošenja odluka na području zaštite okoliša i to prvenstveno u sklopu procesa izrade i donošenja energetske strategije država iz regije. Glavni cilj organizatora bio je okupiti stručnjake, inje i organizacije civilnog društva iz Hrvatske, Srbije, Kosova, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore koji su kroz zatvoreni radni sastanak razmijenili svoja iskustva i viđenja postojećih procesa po zemljama te zajedno donijeli preporuke¹¹ za njihovo poboljšanje i primjenu. Preporuke su predstavljene drugi dan na tiskovnoj konferenciji

¹¹ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/582_Zaklju%25C4%258Dci%2520.doc&embedded=true&chrome=true

(7. svibnja 2011.), što je ujedno bila druga aktivnost ovog projekta.

Posljednja, treća aktivnost ovog projekta bila je javna tribina pod nazivom: "**Do zdravog okoliša u Slavanskom Brodu - kako dalje?**" koja je održana odmah po završetku tiskovne konferencije. U javnoj raspravi sudjelovali su predstavnici, e nacionalnog Zavoda za javno zdravstvo, kao i područnog, predstavnici, e Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja, predstavnici, e Grada Slavanskog Broda, Inicijative za čist zrak u Slavanskom Brodu, a u publici su bili građani, ke i sudionici, e regionalnog sastanka.

Iz donesenih preporuka ističemo kako u zemljama regije ne postoji sveobuhvatna vizija održivog razvoja kao podloga za stvaranje javnih politika u području energetike i zaštite okoliša, te se iste u nedovoljnoj mjeri vode principima energetske učinkovitosti i standardima zaštite okoliša. Do sada provedene javne rasprave uglavnom su bile formalne prirode, dok se pravi konzultacijski proces između donositelja odluka i zainteresirane javnosti nije proveo. Većina zemalja nisu provele SEA-u (Strateška procjena utjecaja na okoliš), dok one koje su provedene ne koriste se dovoljno. Nisu doneseni akcijski planovi za praćenje provedbe i nema izvještavanja. Nadalje, nije uspostavljen neovisni mehanizam zaštite okoliša, te su najveće koruptivne radnje uglavnom zabilježene u energetske sektoru. Stoga, Vlade zemalja u regiji pozvane su na primjenu principa dobre vladavine u području energetike i zaštite prirode, kao i na poštivanje interesa javnosti u fazi pripreme energetske projekata, te osiguravanje participativnog i otvorenog procesa konzultacija sa zainteresiranom javnošću u ovom području.

Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava u regiji: od teorije do prakse.

Centar je u 2011. godini nastavio i aktivnosti vezano uz istraživanje "Ljudska prava u osnovnim školama - teorija i praksa" provedeno u 2010. godini. U suradnji s Fondom Otvoreno društvo Bosne i Hercegovine organiziran je jednodnevni regionalni seminar pod nazivom: "**Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava u regiji: od teorije do prakse**" 30. lipnja 2011. u prostorijama Centra za ljudska prava u Zagrebu. Drugi po redu projekt sastojao se je od jedne aktivnosti – regionalnog seminara koji je poslužio za razmjenu iskustava i dobrih praksi u zemljama regije, ali i za razgovor o postojećim teškoćama pri uvođenju, odnosno provođenju sadržaja obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava u obrazovnim sustavima u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Makedoniji, Kosovu i Hrvatskoj. Sudionici/ e seminara bili su predstavnici/ e nadležnih ministarstava obrazovanja, agencija, organizacija civilnog društva zemalja u regiji, te stručnjaci/ kinje u području obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava.

Na seminaru je zaključeno kako uvođenje ODG-a u obrazovni sustav mora biti strateški i dugoročni cilj svih Vlada država u regiji, sukladno međunarodnim obvezama i preporukama, i neovisno o promjenama vlasti, stoga Vlade u regiji moraju osigurati **kontinuitet** ove javne politike. Nadalje, uvođenje ODG-a na sve razine obrazovanja **nespojivo** je s nekim praksama koje postoje *de facto* ili *de jure* u obrazovnim sustavima naših zemalja kao što su: **odvajanje (segregacija)** učenika/ ca po smjenama, razredima ili školama na osnovi nacionalne/ etničke pripadnosti, **neravnopravan pristup i/ ili položaj djece/ učenika i učenica s teškoćama u razvoju u redovnom obrazovnom sustavu, te alteriranje vjeronauka i odgoja za demokratsko građanstvo**, odnosno postavljanje situacije roditeljima i učenicima da biraju između vjeronauka i ODG-a. Pri tome odgoj za građanina/ ku smatramo javnom zadaćom obrazovnog sustava koje nije i ne smije biti u vezi s razvijanjem vjernih osjećaja, te svakako jedno drugom ne predstavlja alternativu.

Pri uvođenju ODG-a u obrazovni kurikulum potrebno je usvojiti sljedeće principe koji će osigurati uspješnost u provedbi ODG-a: princip **sveobuhvatnosti** koji podrazumijeva uključenost svih učenika, ca u nastavu ODG-a provođenje ODG-a na svim razinama obrazovanja u vidu posebnog predmeta, te kroskurikularno, princip **postupnosti** koji podrazumijeva donošenje odluka, provedbu kurikuluma i treninga učitelja/ učiteljica u koracima, pri čemu su neizostavne faza pilotiranja kurikuluma, mentorska potpora provedbi, te njegovo redefiniranje i nadograđivanje

nakon pilot faze, princip **participativnosti** koji podrazumijeva uključivanje svih relevantnih dionika: akademskih stručnjaka/kinja i organizacija civilnoga društva aktivnih u ovome području, relevantnih međunarodnih stručnjaka/kinja te učitelja/ica i stručnih suradnika/ca na terenu kako u izradi tako i u provedbi kurikuluma od strane Vlada država u regiji. Konačno, uspješno uvođenje ovih sadržaja ne može se ostvariti bez osiguravanja sljedećih mehanizama: **dodiplomskog obrazovanja** u ovome području za učitelje/ice, stručne suradnike/ce i ravnatelje/ice, kao i **permanentnog usavršavanja** te njegovog direktnog povezivanja s **napredovanjem u struci**, kontinuirane **mentorske potpore** učiteljima/cama i ravnateljima/cama, odnosno osiguranja kvalitete kako u edukaciji učitelja/ica, tako i u provedbi sadržaja u nastavi i stalnog **vanjskog monitoringa** te **evaluacije** obrazovnih ishoda.

Regionalna suradnja - 20 godina od rata u Hrvatskoj

Ovaj treći po redu projekt proveden u okviru East East programa, posvećen je bio temi suočavanja s prošlošću, a sastojao se je od dvije aktivnosti: okruglog stola u Dubrovniku i Vukovaru. Obje aktivnosti organizirane su u suradnji s Documentom – Centrom za suočavanje s prošlošću iz Zagreba, i u suradnji s lokalnim partnerima.

Okrugli stol "Napad na Dubrovnik - 20 godina poslije"

Prvi okrugli stol održan je 27. i 28. listopada u Dubrovniku, i njega je poduprla Mreža fondacija Otvoreno društvo Hrvatska, a lokalni partner bila je Art radionica Lazareti. Okrugli stol otvorili su Maja Hasanbašić (Centar za ljudska prava), Vesna Teršelič (Documenta) i Tin Gazivoda (Mreža fondacija Otvoreno društvo Hrvatska) u ime organizatora, te je uvodni govor imao Predrag Matić, savjetnik Predsjednika Ive Josipovića, Stjepan Mesić, Predsjednik Hrvatske u mandatu od 2000. do 2010. Godine, te gradonačelnik Dubrovnika Andro Vlahušić. Rasprava se odvijala u 4 panela: Društveni i politički aspekti rata i poslijeratne obnove, Sudsko procesuiranje ratnih zločina u kontekstu napada na Dubrovnik, Sudbine i potrebe žrtava, te Pravda i izgradnja povjerenja. Predrag Matić naglasio je važnost obilježavanja herojskog otpora građana Dubrovnika koji se dogodio prije 20 godina, kao i potrebu prioritarnog rješavanja ratnih zločina te individualiziranja krivnje za zločine koje je moguće jedino uz regionalnu suradnju i razvijanje dobrosusjedskih odnosa sa onima s kojima smo ratovali. Stjepan podsjetio je okupljene na Konvoj Libertas, koji je u vrijeme blokade pomogao Dubrovčanima i pokazao svijetu što se događa, a kojemu se i sam pridružio. Naglasio je da su dobrosusjedski odnosi i regionalna suradnja iznimno važni i da je zahvaljujući spremnosti vodstva Crne Gore da prizna svoju ulogu u napadu na Dubrovnik, te isplati ratne odštete moguće otvoriti novu stranicu suradnje sa našim susjedima. Gradonačelnik Andro Vlahušić naglasio je da Dubrovnik želi biti grad koji će omogućiti da se regija susreće na miran način. Izdano je i priopćenje medijima¹².

Okrugli stol: "Regionalna suradnja - 20 godina nakon napada na Vukovar"

Drugi okrugli stol održan je 8. i 9. prosinca u Vukovaru, također povodom obilježavanja dvadesete godišnjice napada na Vukovar. U Vukovaru su skupu dali podršku Gradonačelnik Vukovara Željko Sabo, građanin Mirko Kovačić i Ljiljana Gerehcke iz Europskog doma Vukovar. Sudionici/e rasprave iz Hrvatske, Slovenije, BiH, Crne Gore, Srbije, Makedonije i sa Kosova tijekom skupa raspravljali su o društvenim i političkim aspektima rata i poslijeratne obnove Vukovara, političkim perspektivama regionalne suradnje kao i mogućnostima institucionalizacije REKOM-a u post-jugoslavenskim zemljama. Osim rasprava, organiziran je bio i posjet spomen

¹² https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/616_Objava%2520za%2520medije%2520-%2520Napad%2520na%2520Dubrovnik%252020%2520godina%2520poslije%2520.doc&embedded=true&chrome=true

području Ovčara te Hangaru, mjestima stradanja građana, ki Vukovara. Izdano je i priopćenje medijima te je napravljen izvještaj okruglog stola.¹³

III. Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj u 2011. godini

Nastavno na prošlogodišnje izvješće, u ovom poglavlju Centar za ljudska prava daje pregled stanja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj prvenstveno u područjima u kojima je Centar u 2011. godini aktivno djelovao, te slijedi prikaz onih područja koje je Centar u 2011. godini pratio kroz rad i izvješća domaćih i međunarodnih institucija za ljudska prava, te organizacija civilnog društva.

Uz izvješća pravobraniteljskih institucija i izvješća Europske komisije o napretku Hrvatske, svakako smatramo relevantnom *"Platformu 112 – za Hrvatsku vladavine prava"* dokument Platforme organizacija za zaštitu i promociju ljudskih prava u Hrvatskoj, okupljenih s ciljem praćenja stanja ljudskih prava i vladavine prava u kontekstu završetka pregovora Republike Hrvatske s Europskom unijom.

A. Pregled stanja ljudskih prava u područjima u kojima je Centra aktivno djelovao

Sustav zaštite ljudskih prava u RH

Učinkovit i sveobuhvatan sustav zaštite ljudskih prava nužna je pretpostavka stvarnom ostvarivanju ljudskih prava građana, ki. Uz Ustavom RH određenu instituciju pučkog pravobranitelja (1992.) koji je ujedno i jedina institucija u Hrvatskoj akreditirana statusom "A" nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava prema Pariškim principima Ujedinjenih Naroda, neovisan sustav zaštite ljudskih prava čine još četiri institucije koje je osnovala Republika Hrvatska s tom namjerom; Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2003.), Pravobraniteljica za djecu (2003.), Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom (2008.), i Centar za ljudska prava (2005.). Osim ureda Vlade RH koji djeluju u području ljudskih prava te drugih tijela Vlade, značajnu ulogu imaju i organizacije civilnog društva te sindikati.

Razmatranjima o racionalizaciji ukupnog sustava zaštite ljudskih prava Centar za ljudska prava pristupio je 2009. godine sudjelovanjem u projektu *Jačanje kapaciteta institucije Pučkog pravobranitelja* kojeg je provodio Program Ujedinjenih Naroda za razvoj (UNDP). U okviru istog projekta izrađene su dvije studije: *Racionalizacija sustava ljudskih prava u Hrvatskoj - Carver, R.-Dvornik S.- Režepagić, D., veljača 2010.* koja obuhvaća analizu cjelokupnoga sustava ljudskih prava, i to: Pučkog pravobranitelja, posebnih pravobranitelja, Centra za ljudska prava, ali i Vladinih ureda koji se ovom problematikom bave, te *Analiza/Projekcija uvjetnog spajanja Centra za ljudska prava i Ureda Pučkog pravobranitelja - Musa A. - Redžepagić D. - Gotovac, V., prosinac 2010.*., koja ispituje pravne, organizacijske i financijske konzekvencije mogućeg pripajanja Centar za ljudska prava Uredu Pučkog pravobranitelja, daje preporuke donositeljima odluka, pri čemu je predloženo da se Centar ustroji kao posebna jedinica zadužena za promociju unutar novog ojačanog Ureda pučkog pravobranitelja. Osim provedenih analiza, Centar je prethodnih godina otvarao ovo

¹³ https://docs.google.com/viewer?url=http://www.human-rights.hr/attachments/627_Regionalna%2520suradnja%2520-%252020%2520godina%2520nakon%2520napada%2520na%2520Vukovar%2520-%2520Izjava%2520za%2520medije.pdf&embedded=true&chrome=true

važno pitanje i u javnosti, i to organiziranjem javnih rasprava. Zadnju raspravu na ovu temu Centar je organizirao u rujnu 2011. godine s ciljem predstavljanja Konačnog prijedloga Novog zakona o pučkom pravobranitelju.

Nakon Ustavnih promjena iz lipnja 2010. godine kojima su Pučkom pravobranitelju proširene ovlasti u zaštiti prava i sloboda građana, ki, te je istaknuta njegova proaktivna uloga u promicanju ljudskih prava, početkom 2011. godine pristupilo se je izradi novog Zakona o pučkom pravobranitelju, koji je trebao detaljnije utvrditi ovlasti pučkog pravobranitelja u skladu s navedenim Ustavnim promjenama. Isti je Zakon trebao utvrditi i spajanje Ureda pučkog pravobranitelja i Centra za ljudska prava temeljem prethodno navedenih analiza i rasprava.

U nadležnosti Ministarstva pravosuđa RH osnovana je radna skupina za izradu novog Zakona, te su u njezinom radu sudjelovali relevantni predstavnici, e vladinih institucija, neovisnih institucija za zaštitu ljudskih prava na koje se Zakon odnosi (Ureda pučkog pravobranitelja i Centra za ljudska prava, izuzev predstavnika, ca tri posebna pravobraniteljska ureda), neovisni stručnjaci, kinje te predstavnici, e organizacija civilnog društva.

Konačni prijedlog Zakona koji je izglasan u Hrvatskome Saboru 21. listopada 2011. godine, nije bio prijedlog kojeg je izradila radna skupina, niti su ga podržali svi članovi, ce iste. Budući da je isti prijedlog bio znatno drukčiji od prijedloga radne skupine, te obzirom na činjenicu da nije provedena javna rasprava o ovom pitanju, Centar za ljudska prava organizirao je javnu raspravu o *Konačnom prijedlogu Zakona o pučkom pravobranitelju 15. rujna 2011.*, što je i bilo predviđeno Programom rada i razvoja Centra za 2011. godinu.

U javnoj raspravi u Centru sudjelovali su predstavnici, e institucija na koje se prijedlog Zakona odnosi, predlagatelj Zakona - Ministarstvo pravosuđa RH, Ureda za ljudska prava Vlade, predstavnici, e civilnog društva, sindikata, međunarodnih organizacija UN-a i EU-a te stručnjaci, kinje iz područja upravne znanosti i ljudskih prava, te su doneseni zaključci koji ujedno mogu dati detaljniji pregled stanja ljudskih prava u ovom području u 2011. godini.

U prvom dijelu rasprave koji se odnosio na *proces izrade prijedloga Zakona* zaključeno je da je prilikom izrade ovog prijedloga Zakona bilo značajnih propusta, te da je cjelovita javna rasprava o ovom prijedlogu Zakona u potpunosti izostala. Stoga je obzirom na proces zaključeno da je potrebno nadoknaditi izgubljeno i ponovno započeti proces u minimalnom trajanju od godinu dana i u isti uključiti sve institucije na koje se trenutni prijedlog Zakona odnosi. Također je zaključeno da je potrebno uzeti u obzir dvije postojeće analize sustava zaštite ljudskih prava (Carver, Dvornik, Redžepagić: *Racionalizacija sustava zaštite ljudskih prava u RH, 2010.* te Musa, Gotovac, Redžepagić: *Projekcija uvjetnog spajanja Ureda pučkog pravobranitelja i Centra za ljudska prava, 2010.*) i obrazložiti ne prihvaćanje preporuka iz istih. Usto je potrebno je provesti dodatnu funkcionalnu analizu o potrebitosti i mogućnostima moguće integracije Ureda pučkog pravobranitelja s drugim posebnim pravobraniteljskim uredima, te je nužno potrebno otvoriti javnu raspravu o prijedlogu Zakona izvan saborske procedure.

U drugom dijelu rasprave koji se odnosio na *sadržaj prijedloga Zakona*, zaključeno je da je posve prihvatljiv Prijedlog zakona koji je izradila radna skupina (predstavnici Ministarstva pravosuđa, Ministarstva uprave, Pučkog pravobranitelja, Centra za ljudska prava, Kuće ljudskih prava i predstavnice Pravnog fakulteta SUZ) od 19. travnja, a koji predlaže jačanje i preciziranje ovlasti pučkog pravobranitelja, naglašava novu ulogu u promociji ljudskih prava te njegovo kapacitetno jačanje pripajanjem Centra za ljudska prava, dok posebne pravobraniteljice zadržavaju svoju dosadašnji status. Sudionici, e su također suglasni da toj varijanti treba dodati odredbe o potrebi izrade protokola/ugovora o suradnji Pučkog pravobranitelja i posebnih pravobraniteljica. Takav je zakonski prijedlog i na tragu dosad načinjenih stručnih analiza te izvida o sustavu ljudskih prava u RH. Kao drugu, prijelazno prihvatljivu varijantu sudionici, e rasprave (uz rezervu predstavnika, ca posebnih pravobranitelja) predlažu da se postojećem Konačnom prijedlogu zakona o Pučkom pravobranitelju amandmanima izmijene sljedeće odredbe o pripajanju na način da se pripajanje Centra uredi od 1. siječnja 2012. za što postoje i analitičke te funkcionalno financijske pretpostavke. Istovremeno, da se pripajanje posebnih pravobraniteljstava odgodi najmanje za 1.

siječnja 2103. uz zakonsku odredbu kojom se propisuje da se do tada učini funkcionalno - financijska analiza najboljih modusa mogućeg spajanja, kako zaštita ljudskih prava u cjelini, a posebice zaštita osoba s invaliditetom, djece te promicanje ravnopravnosti spolova ne bi bila ugrožena. Također, svi su prisutni bili suglasni s unošenjem prekršajnih odredbi u Prijedlog zakona, te s jačanjem odredbi o suradnji Pučkog pravobranitelja s Vladom RH i Hrvatskim Saborom.

U trenutku pisanja ovog Izvješća, trenutno je stanje sljedeće: u veljači 2012. godine Ustavni sud RH proglasio je novi Zakon neustavnim iz proceduralnih razloga njegovog izglasavanja u Saboru, te se očekuje donošenje Novog Zakona o pučkom pravobranitelju do 1. srpnja 2012. godine.

Besplatna pravna pomoć

Besplatna pravna pomoć građanima, kama lošijeg imovinskog i društvenog statusa jedno je od osnovnih prava koje posredno omogućuje i ostvarivanje drugih prava. Stoga, kao i zbog činjenice da je ovo pitanje dio *Poglavlja 23. Pravosuđe i temeljna ljudska prava* u pristupanju Hrvatske Europskoj uniji, Centar nastavlja pratiti ostvarivanje ovog prava kako kroz sustav uspostavljen Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći (2009.), tako kroz rad udruga i Pravne klinike koje pružaju pravne savjete građanima, kama ne koristeći uputnice, odnosno postojeći sustav. S tim u vezi, Centar je nastavio poticati suradnju svih relevantnih dionika u ovom području, kako bi se cjelokupni sustav besplatne pravne pomoći poboljšao na korist građana, ki.

Međutim, za konstatirati je kako se ni nakon tri godine provedbe Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, situacija nije značajno promijenila u smislu ostvarivanja ovog prava niti je poboljšan proces konzultacija sa zainteresiranom javnošću i samim nositeljima ovog sustava. Najvažnija prilika za poboljšanje ukazala se je 2011. godine prilikom izmjena i dopuna Zakona koje su morale nastupiti uslijed Odluke Ustavnog suda iz travnja 2011. kojom je ukinuto pet zakonskih članaka, odnosno stavki navedenog Zakona. U obrazloženju svoje Odluke i Ustavni sud ocjenjuje izvjesnim da mjerila iz Zakona i tumačenje Ministarstva ostavljaju nezaštićenim dio socijalno ugroženih slojeva kojima je pravna pomoć često nužna kako bi ostvarili pravo na socijalnu i drugu državnu pomoć ili pomoć jedinica lokalne samouprave.

Uoči izmjena Zakona koje su ovom Odlukom Ustavnog suda morale nastupiti, Centar je u suradnji s Centrom za mir Osijek inicirao izradu *Zajedničkog prijedloga izmjena i dopuna ZOBPP-a*, kojeg su podržale sljedeće organizacije: GONG, PGP Sisak, Udruga žena Romkinja *Bolja Budućnost*, Srpsko narodno vijeće, Udruga *Mobbing*, Legalis, Udruga za zaštitu i promicanje prava ljudi treće životne dobi, Informativno pravni centar, Savez samostalnih sindikata Hrvatske, *Hoću kući*, ženska udruga *Izvor*, Udruga žena Vukovar, Matica umirovljenika Hrvatske, Sudačka mreža, Hrvatski pravni centar, te članice Koalicije za promociju i zaštitu ljudskih prava (Srpski demokratski forum, HOMO, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć, Odbor za ljudska prava, Centar za građanske inicijative, Dalmatinski odbor solidarnosti, Organizacija za građanske inicijative, Udruženje za mir i ljudska prava *Baranja*, te pučki pravobranitelj Jurica Malčić, kao i Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; na čelu s prof. Alan Uzelac, voditeljem iste.

Nadalje, 14. lipnja 2011. godine u suradnji s Kućom ljudskih prava, Centrom za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, te Centrom za mirovne studije, Centar za ljudska prava organizirao je i Konferenciju o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, koja je bila financijski podržana od UNHCR-a i Europske Unije, te je okupila 55-tero predstavnika, ca organizacija civilnog društva sindikata, Hrvatske odvjetničke komore, Ministarstva pravosuđa, Pučkog i specijalnih pravobranitelja, Hrvatskog Sabora i međunarodnih organizacija. Na istoj je zaključeno kako Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći Ministarstva pravosuđa RH nije uzeo u obzir prijedloge koje pružateljice primarne pravne pomoći naglašavaju već tri godine a prvenstveno se tiču opsega primarne pravne pomoći (vrste postupaka), načina ostvarivanja prava na primarnu pravnu pomoć (sustav uputnica), te pitanje sastava i djelovanja

Povjerenstva.

Zajednički Prijedlog izmjena i dopuna ZOBPP-a, čiju je izradu inicirao i Centar za ljudska prava odnosio se je na to da se opseg pružanja primarne pravne pomoći proširi na sva prava i sve vrste postupaka, na ukidanje sustava uputnica za pružanje primarne pravne pomoći, a minimalno za davanje pravnih savjeta, te na uspostavljanje sustava projektnog financiranja pružanja primarne pravne pomoći po uzoru na financiranje socijalnih usluga od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i/ili Ministarstva obitelji a koji u svojoj osnovi imaju broj korisnika/pruženih usluga. Također, smatralo se potrebnim izmijeniti imovinska mjerila u pogledu imovine potencijalnih korisnika besplatne pravne pomoći, što bi izravno pridonijelo većoj iskoristivosti sredstava namijenjenih za besplatnu pravnu pomoć građanima, manjim administrativnim troškovima i smanjenju administrativnog tereta, a u korist povećanja broja građana, ki koji dobivaju besplatnu pravnu pomoć.

Niti ovom prilikom u 2011. godini relevantni dionici (organizacije civilnoga društva, pravni stručnjaci,kinje i Centar za ljudska prava, Agencija Ujedinjenih Naroda za izbjeglice - UNHCR) nisu se uspjeli usuglasiti s Ministarstvom pravosuđa RH oko većine problemskih područja primjene zakona, niti o načinima i potrebama rješavanja istih.

I Pučki pravobranitelj u svom Izvješću za 2011. godinu po pitanju besplatne pravne pomoći navodi: "Nažalost niti izmjene koje su uslijedile nakon što je Ustavni sud ukinuo neke odredbe Zakona nisu unaprijedile nego su čak oslabile sustav. Ne samo da izmjenama Zakona nisu poštovana ključna stajališta Ustavnog suda kao ni kriteriji iz prakse europskih sudova, nego su ionako loše odredbe o primarnoj pravnoj pomoći (pravnom savjetovanju) zamijenjene još restriktivnijima." Konačno i šesta preporuka od njih sedam koje je Pučki pravobranitelj dao u svom Izvješću glasi: 6. "Pristupiti razradi novog sustava besplatne pravne pomoći u skladu s dobrom europskom praksom".

Prava nacionalnih manjina s naglaskom na romsku nacionalnu manjinu

U izvješću Europske komisije o napretku iz 2011. godine, ocijenjeno je da je postignut neki napredak u području nacionalnih manjina. Suradnja između političkih predstavnika nacionalnih manjina i vlasti nastavljena je, a u svibnju je usvojen *Plan prijama pripadnika nacionalnih manjina u državnu službu u tijela državne uprave za razdoblje od 2011. do 2014. godine* u okviru *Akcijskog plana za provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina za razdoblje od 2011. do 2013. godine*. Međutim, unatoč nastojanjima, Europska komisija ocjenjuje kako je potrebno uložiti dodatne napore u zapošljavanju pripadnika,ca nacionalnih manjina u državnoj upravi, odnosno kako je potrebno provoditi donesene zakone i planove, te nastaviti raditi na toleranciji prema pripadnicima nacionalnih manjina, posebice pripadnicima srpske nacionalne manjine. Postignut je napredak u postupku povratka izbjeglica, međutim potrebno je ulagati daljnje napore u osiguravanju socijalnih i ekonomskih uvjeta za održivi povratak, primjerice stambeno zbrinjavanje i zapošljavanje. I u Izvješću pučkog pravobranitelja za proteklu godinu zabilježen je pomak u području obnove obiteljskih kuća i konvalidacije akata donesenih na područjima okupiranima tijekom rata, smanjen je broj pritužbi iz prava na obnovu, stambeno zbrinjavanje, mirovinsko invalidsko osiguranje i statusna prava, no uvid u predmete ukazuje na povrede prava i težak položaj pritužitelja među kojima su daleko najbrojniji pripadnici manjina i povratnici odnosno izbjeglice. Predmeti se rješavaju godinama a uz objektivne teškoće (složenost i izmjene propisa, nedostatak financijskih sredstava, problemi dostupnosti i komunikacija) uočeni su i brojni propusti u radu nadležnih službi, a nerijetko i diskriminirajuća postupanja koja se očituju u ne pridržavanju načela dobre i prijateljske uprave.¹⁴

Pedeset i drugi zahtjev Platforme 112 traži sustavno i potpuno provođenje Ustavnog zakona

¹⁴ Pučki pravobranitelj: Izvješće o radu za 2011. godinu

o pravima nacionalnih manjina posebice članka 22. koji se odnosi na zapošljavanje manjina u državnoj upravi na način da zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina reflektira njihov postotak u stanovništvu, uz neovisan nadzor nad provedbom postupaka natječaja za zapošljavanje u javnim službama¹⁵.

U 2011. godini u području prava pripadnika,ca romske nacionalne manjine, Centar je završio analizu započetu 2010. godine *Provedba Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma za Hrvatsku u periodu 2009. - 2010.*, te je privedo kraju izradu nove analize: "*Analiza i smjernice za osnaživanje romskog civilnog sektora u Republici Hrvatskoj*" koja je predstavljena u Centru u siječnju 2012. godine. Na osnovi vlastitih aktivnosti: dviju prethodno navedenih analiza, dviju provedenih rasprava: "Suradnja na rješavanju statusnih pitanja - Romi/kinje i policija" i "Obrazovanje Roma/kinja i strategije prevencije segregacije u obrazovanju", te terenskim posjetama romskim naseljima u Slavonskom Brodu i Sisku, kao i direktnom kontaktu s nekim romskim obiteljima koje žive na području Grada Zagreba, možemo doći do određenih saznanja o postignutoj razini integracije Roma,kinja.

Postignut je značajan iskorak u području integracije Roma/kinja unazad devet godina od donošenja Nacionalnog programa za Rome i ostalih nacionalnih dokumenata koji su uslijedili preuzimanjem međunarodnih obaveza Hrvatske u ovom području. Problemi u provedbi proizlaze iz slabe koordiniranosti nacionalnih strategija u ovome području, kao i nedovoljne horizontalne i vertikalne suradnje između ureda nacionalne, regionalne i lokalne vlasti. Romski civilni sektor potrebno je dalje osnaživati kako bi sami romski predstavnici,e mogli na ravnopravnoj osnovi, aktivno i učinkovito sudjelovati u procesima izrade i provedbe romske integracijske politike. Stoga, potrebno je evaluirati do sada postignuto u romskoj zajednici, planirati dugoročnije kontinuirane programe suradnje s određenim romskim OCD-ima, stručnjacima,kinjama i lokalnim vlastima u pojedinim fokusiranim područjima (pravna pomoć, zdrava zajednica, predškolski odgoj, obiteljska edukacija u zajednici, prevencija kriminaliteta, ravnopravnost spolova, samozapošljavanje i zapošljavanje i sl. teme), kako bi se održao kontinuitet aktivnosti koje daju rezultate tek nakon dugoročnog angažmana. Svakako je potrebno izraditi programe potpore jačanju kapaciteta romskih OCD-a, uz edukacije o volontiranju, radu u civilnom društvu te vođenju projektnog ciklusa, uz kasnije praćenje mladih aktivista/kinja u izradi vlastitih projekata (posebna uloga Vladinih ureda: Ureda za udruge, Ureda za nacionalne manjine, kao i ostalih relevantnih ministarstava). Nadalje, uvijek valja poticati integraciju, te učinkovitije uključiti odgovorne i za to plaćene institucije (Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, domovi zdravlja, obiteljski centri i centri za socijalnu skrb) na suradnju s OCD-ima i stručnjacima-pojedincima,kama radi postizanja sinergijskog efekta u aktivnostima, te efikasnijeg korištenja postojećih resursa.

Europska komisija u svom Izvješću za 2011. godinu konstatira da su i dalje prisutni problemi u sudjelovanju Roma,kinja u obrazovnom sustavu, adekvatnom stanovanju, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, te posebice zapošljavanju. Pučki pravobranitelj u svom Izvješću pak ukazuje na probleme vezane za statusna pitanja građana,ki, koji se odnose na: dugotrajne postupke odobravanja statusa; odbijajuća rješenja MUP-a zbog nepoštivanja pravnog poretka Republike Hrvatske koja su bazirana na ocjeni Središnje obavještajne agencije, bez pobližih podataka o čemu se radi u konkretnom predmetu; slučaj "greškom izdanih domovnica", visoke mjesečne iznose za zdravstvenu zaštitu stranaca u slučaju kada ih moraju sami snositi, kao i visoke upravne pristojbe. Statusna pitanja prepoznata su kao bitan problem od samih Roma,kinja, a do vrlo konkretnih preporuka po ovom pitanju došlo se na javnoj raspravi koju je organizirao Centar. Zaključeno je da se u ovo pitanje aktivnije treba uključiti Ministarstvo uprave, te da je potrebno poboljšati suradnju s drugim ministarstvima i uredima te s Romima/kinjama na terenu, posebice po pitanju sređivanja knjiga državljana, upisa i ispravljanja grešaka do kojih pritom dolazi.

Konačno, obzirom na činjenicu da je krajem 2011. godine započela izrada novog Nacionalnog programa za Rome kroz provedene studije i javne rasprave u Centru, date su

¹⁵ „Platforma 112 – za Hrvatsku vladavine prava“

preporuke što bi Novi program trebao uključivati: definirati status, sastav, djelokrug, odgovornosti, način rada i financiranje mobilnih timova koji bi se nastavili baviti rješavanjem statusnih pitanja Roma/kinja na terenu jer su se pokazali kao jedini djelotvoran instrument, te da obuhvaćaju stručnjake, inje različitih profila te prema potrebi Roma/kinje određene lokalne zajednice, te da su u mogućnosti također rješavati i: socijalna, obrazovna, zdravstvena i pitanja stanovanja i zapošljavanja, sukladno NPR-u. Također, Novi NPR trebao bi što preciznije definirati mjere i moduse pomoći Romima/kinjama kod postizanja trajnog boravka te privremenog boravka (u cilju njihovog uključivanja u svijet rada i općenito društvenu integraciju), uz naglašavanje mjera za otklanjanje administrativnih barijera u postizanju tih statusa, te uključiti mjere za rješavanje konkretnih pravnih pitanja koji proizlaze iz zaključaka 2. do 8. okruglog stola održanog u organizaciji Ureda za nacionalne manjine Vlade RH, Ureda Pučkog pravobranitelja i UNHCR - predstavništva u Hrvatskoj 17. prosinca 2010. godine. Budući da su statusna pitanja Roma/kinja u velikoj mjeri vezana za naslijeđe bivše SFRJ (republička državljanstva, upis i ispis iz njih itd.), nadležna ministarstva, prvenstveno Ministarstvo uprave i Ministarstvo unutarnjih poslova, trebaju poboljšati i konkretizirati regionalnu suradnju na ovim područjima. Potrebno je formirati Info-centre u svim sredinama gdje žive Romi/kinje, koristeći već postojeće i od Roma prepoznate resurse (npr. centri za socijalnu skrb, romske udruge, obiteljski ili kulturni centri, općine, domovi zdravlja i/ili škole) gdje bi građani, ke romske nacionalnosti mogli dobiti relevantne informacije o rješavanju statusnih pitanja, ali i suzbijanju kriminaliteta i razvoju povjerenja u zajednici te sličnim pitanjima. I konačno, u postizanju razvoja međusobnog povjerenja i osjećaja sigurnosti u lokalnoj zajednici koji je u pojedinim sredinama narušen, te suzbijanja kriminaliteta i diskriminacije, osim kvalitetnih projekata koje provodi MUP, potrebno je i aktivnije zalaganje te preuzimanje odgovornosti načelnika općina i gradonačelnika gradova u kojima i na rubu kojih žive Romi/kinje. To se odnosi na njihove redovite posjete romskim naseljima i suradnju s nadležnim institucijama i centrima, kao što je potrebna i aktivnija i odgovornija uloga romskih aktivista/kinja na terenu. Ta uloga lokalnih vlasti i romskih aktivista, u suradnji s nadležnim ministarstvima, treba biti jasno definirana novim NPR-om.

Osobe s invaliditetom

U 2011. godini nije zamiječen značajniji pomak u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom, no stvorene su pretpostavke za novi, zajednički rad organizacija koje kritički promišljaju o stanju ljudskih prava osoba s invaliditetom u Hrvatskoj. Naime, u veljači 2011. osnovana je *Koalicija za život u zajednici*, koju čini šest udruga (Udruga za samozastupanje, Udruga za promicanje inkluzije, Udruga za promicanje istih mogućnosti, SJAJ-Udruga za afirmaciju osoba s duševnim smetnjama, Udruga roditelja djece s posebnim potrebama PUŽ, Udruga gluhoslijepih Dodir), Hrvatski savez slijepih i Centar za ljudska prava. Cilj Koalicije je zagovaranje pune provedbe prava na život u zajednici svih osoba s invaliditetom, kako ih definira i obuhvaća *Konvencija o pravima osoba s invaliditetom*, odnosno *Članak 19. Neovisno življenje i uključenost u zajednicu*, kako glasi: Zakonom osigurati praktičnu i djelotvornu mogućnost da osobe s invaliditetom:

1. odaberu svoje mjesto boravka, gdje i s kim će živjeti, na ravnopravnoj osnovi s drugima, te da nisu obvezne živjeti bilo kojim nametnutim načinom života;
2. dobiju pristup širokom rasponu usluga koje će im omogućiti život i uključenost u zajednicu te spriječiti njihovu izolaciju ili segregaciju iz zajednice;
3. dobiju pristup i mogućnost zadovoljavanja vlastitih potreba kroz usluge, objekte i prostore namijenjene općoj populaciji.

Poslovna sposobnost i u 2011. ostaje jedno od gorućih neriješenih pitanja, što se može vidjeti prvenstveno iz službenih podataka Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. U Republici Hrvatskoj na dan 31.12.2010. bilo je 19.356 osoba pod skrbništvom, od kojih 18.087 odraslih, među

kojima ih je 15.761 potpuno lišeno poslovne sposobnosti, a 2.326 djelomično lišeno poslovne sposobnosti. Iz ovih brojki proizlazi da je 87% osoba potpuno lišeno poslovne sposobnosti u Hrvatskoj. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom u svom Izvješću za 2011. godinu govori o nužnosti promjene sustava skrbništva u RH, a što uključuje i promjene Obiteljskog zakona, te odlučuje posebnu pažnju posvetiti unaprjeđenju prakse u postupanju, na način da se sadašnje zakonske odredbe počnu provoditi dosljedno i da ih se u primjeni tumači na način da se najmanje ograničava temeljna ljudska prava osoba s invaliditetom, kako u postupku samog lišavanja poslovne sposobnosti, tako i tijekom skrbi o osobama lišenima poslovne sposobnosti¹⁶. Pučki pravobranitelj u svom Izvješću za 2011. godinu smatra potrebnim, bez odgađanja, provesti reformu instituta skrbništva, a posebice, napustiti dosadašnji institut potpunog lišenja poslovne sposobnosti i primjenjivati ga iznimno, na rijetke i izrazito opravdane slučajeve te prenijeti ovlasti centara za socijalnu skrb iz područja skrbništva na sudove jer se radi o ograničavanju ljudskih prava.¹⁷

Zahtjevi Platforme 112 koji se odnose na područje prava osoba s invaliditetom su sljedeći: osigurati raznovrsne i prilagodljive oblike podrške koji osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji omogućuju ravnopravan život zajednici, revizija postojećeg Plana deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u RH i ubrzana provedba procesa deinstitucionalizacije koja će dovesti do dokidanja stacionarnih institucija, sustavno reguliranje usluge osobnog asistenta kroz Zakon o socijalnoj skrbi, trenutno ukidanje diskriminacije osoba s intelektualnim teškoćama i osoba s duševnim smetnjama te njihovo izjednačavanje sa ostalim skupinama osoba s invaliditetom u postojećem programu pružanja usluge osobnog asistenta, usklađivanje Obiteljskog zakona u dijelu koji govori o poslovnoj sposobnosti i skrbništvu, sa člankom 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom na način da se postojeći sustav skrbništva i oduzimanja poslovne sposobnosti zamijeni sustavom podrške u odlučivanju¹⁸.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u listopadu 2010. godine donijelo je *Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016.* (2018.). Tijekom 2011. donesena je *Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. - 2016.*, *Zakon o socijalnoj skrbi* i *Zakon o udomiteljstvu*, prilikom izrade kojih nije bilo kvalitetnih konzultacija sa zainteresiranom javnošću, no obzirom na uspostavu nove Vlade u prosincu, čekaju se nove smjernice socijalne politike.

Ostaje za pratiti koliko će se primjenjivati socijalni model invaliditeta nasuprot medicinskom modelu, koji jedini jamči potpuno poštivanje i ostvarivanje ljudskih prava osoba s invaliditetom.

Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava

Kako je konstatirano u prošlogodišnjem Izvješću Centra za ljudska prava, 2010. godina bila je značajna za ovo područje ljudskih prava. Naime, nakon dužeg perioda stagnacije, Vlada RH posvetila je veću pozornost pitanju uvođenju sadržaja i metoda odgoja za demokratsko građanstvo i ljudska prava u obrazovni sustav RH (osnovan je *Nacionalni odbor za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo* koji će započeti s izradom novog *Nacionalnog programa za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo*, a Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta izradilo je *prijedlog Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma* koji ovoj temi posvećuje veću pozornost). Nadalje, provedena su sljedeća istraživanja: *Demokracija i ljudska prava u osnovnim školama - teorija i praksa*, Centar za ljudska prava 2010.; *Politička pismenost*

¹⁶ Izvješće o radu Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom 2011.

¹⁷ Pučki pravobranitelj: Izvješće o radu za 2011. godinu

¹⁸ „Platforma 112 – za Hrvatsku vladavine prava“

mladih Hrvatske, GONG 2010., te je Centar za mirovne studije pokrenuo dugoročnu kampanju *Zvoni za mir* koja zagovara ulazak sadržaja, vrijednosti i metoda obrazovanja za mir u formalni obrazovni sustav. Svakako je važno podsjetiti da je iste godine pokrenuta *Inicijativa/koordinacija za uvođenje ODG-a u formalni obrazovni sustav*, koja broji dvadeset i jednog člana, a jedan od njih je Centar za ljudska prava.

Tijekom 2011. godine Koordinacija se je redovito sastajala i aktivno komunicirala s predstavnicima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, kao i drugim institucijama, te organizacijama koje djeluju u ovom području. Krajem siječnja 2011. Koordinacija je uputila i *Otvoreno pismo organizacija civilnog društva povodom najave Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta o uvođenju građanskog odgoja u škole*, kojom pozdravlja uvođenje novoga predmeta pozivajući na participativan odnos i kontinuiranu suradnju s organizacijama civilnoga društva i predstavnicima akademske zajednice u ovome području. Tri članice Koordinacije sudjelovale su u radu, odnosno na sjednicama *Nacionalnog odbora za ljudska prava i demokratsko građanstvo*, kojih je održano četiri u protekloj godini. Također, u prosincu je izrađen, odnosno objavljen *Nacrt kurikulumu građanskog odgoja i obrazovanja*, te proces konzultacija vezano za isti još uvijek traje. Ostaje za pratiti što će se dalje dešavati s Nacrtom kurikulumu, kao i s Nacionalnim odborom za ljudska prava i demokratsko građanstvo, te u konačnici s uvođenjem ove teme u obrazovni sustav.

Krajem godine odobren je projekt IPA 2009 pod nazivom: *"Uvođenje novog doba ljudskih prava i demokracije u hrvatske škole"*, čija će provedba trajati do siječnja 2014. godine. Centar za ljudska prava u ovom je projektu partner Mreži mladih Hrvatske, nositelju, zajedno s GONG-om i Centrom za mirovne studije, a projekt je zajednički osmišljen 2010. godine.

Proces suočavanja s prošlošću

2011. Godine navršilo se je dvadeset godina od početka rata u Hrvatskoj, kojom prilikom je Centar organizirao dvije regionalne rasprave u suradnji s Documentom – Centrom za suočavanje s prošlošću; *"Napad na Dubrovnik – dvadeset godina poslije"* 27. i 28. listopada 2011. u Dubrovniku, te *"Regionalna suradnja – 20 godina nakon napada na Vukovar"* 8. i 9. prosinca 2011. godine u Vukovaru. Glavne teme razgovora bile su: društveni i politički aspekti rata i poslijeratne obnove, sudsko procesuiranje ratnih zločina, sudbine i potrebe žrtava, pravda i izgradnja povjerenja, kao i postojeće regionalne inicijative (posebice REKOM).

Posljedice rata bit će još dugo prisutne u našem društvu u različitim područjima života. Iako je pučki pravobranitelj u svom *Izvešću za 2011.* godinu zabilježio novo značajno smanjenje pritužbi iz upravnih područja vezano za prava na obnovu, stambeno zbrinjavanje, prava iz mirovinskog osiguranja i statusna prava na oko 10% (2010. godine udio je iznosio 20%), konstatira kako su i dalje u teškom položaju pripadnici, e manjina i povratnici, odnosno izbjeglice.

2011. Godine poboljšao se je zakonodavni okvir vezano za procesuiranje ratnih zločina odnosno, *Izmjenama Sudskog poslovnika i Zakona o primjeni Statuta MKSJ* osnovani su odjeli za ratne zločine na županijskim sudovima u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku te je propisana isključiva nadležnost navedenih sudova za postupanje u predmetima ratnih zločina. U postupcima pred hrvatskim sudovima omogućeno je korištenje dokaza prikupljenih od strane MKSJ (Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju). Ministarstvo pravosuđa izradilo je Strategiju za istraživanje i procesuiranje ratnih zločina počinjenih u razdoblju 1991. do 1995. godine, Ministarstvo unutarnjih poslova donijelo je Provedbeni plan, a DORH Operativni program¹⁹.

2011. Godinu obilježilo je i donošenje *Zakona o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije* (koji je dolaskom nove Vlade ukinut početkom 2012. godine), te objava prvostupanjske presude MKSJ-a u predmetima Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača, kojom prilikom su Gotovina i Markač proglašeni krivima i osuđeni na zatvorske kazne u trajanju od 24, odnosno 18 godina zatvora. Ovi događaji nisu

¹⁹ Izvor: Praćenje suđenja za ratne zločine, Izveštaj za 2011. godinu, *Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Documenta – centar za suočavanje s prošlošću i Građanski odbor za ljudska prava*

doprinijeli procesu suočavanja s činjenicama o ratu i teškim povredama ljudskih prava.

Nadalje, udruge već duži niz godina uporno ističu kako bi bilo potrebno riješiti pitanje naplate troškova u postupcima za naknadu nematerijalne štete zbog usmrćenja bliske osobe svim tužiteljima na način da se zakonski uskladi s *Temeljnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnih ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava UN-a (2005.)*.

Suzbijanje diskriminacije

2011. Godina treća je godina provedbe Zakona o suzbijanju diskriminacije. Sredinom siječnja održana je međunarodna/regionalna konferencija o suzbijanju diskriminacije u organizaciji nekoliko nevladinih organizacija iz Hrvatske (Centar za mirovne studije, Babe, CERD, Hrvatski pravni centra, Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć, Čakula kroz život) i Centra za ljudska prava, koja je dala analizu stanja te preporuke za poboljšanje provedbe Zakona. Iako se tijekom 2010. godine radilo na unapređenju sustava praćenja pojava diskriminacije u RH, te jačanju suradnje vladinog i civilnog sektora, te Pučkog pravobranitelja kao središnjeg tijela, najznačajnija preporuka odnosi se upravo na potrebu daljnjeg poboljšanja suradnje u prikupljanju i obradi podataka, te usustavljenim i koordiniranim aktivnostima svih organizacija/institucija. Na tragu istoga, Centar je u ožujku inicirao i organizirao zajednički sastanak svih aktera, prvenstveno s ciljem usustavljanja metodologije prikupljanja i praćenja podataka.

Glavne probleme u provedbi Zakona organizacije civilnog društva navode: slaba sudska praksa po kojoj se ne može analizirati način tumačenja određenih pojmova iz Zakona; ne korištenje presuda Europskog suda za ljudska prava i Europskog suda pravde u sudskim postupcima, nedostatna statistička obrada slučajeva zbog neodređenog središnjeg mjesta pohranjivanja podataka i neusuglašene metodologije praćenja; i dalje relativno slaba informiranost građana,ki; nedovoljno razvijena suradnja OCD-a i središnjeg državnog tijela za suzbijanje diskriminacije, te nedovoljno aktivna uloga OCD-a u vidu podnošenja udruženih tužbi i korištenja instituta umješača.

U izvješću Europske komisije o napretku iz 2011. godine stoji da je došlo do ograničenog napretka u ovom području, te da je potrebno daljnje usuglašavanje u odnosu na iznimke od diskriminacije, daljnje osvještavanje građana,ki, obrazovanje sudaca i to posebice vezano za slučajeve seksualne orijentacije, uz dodatni rad na prikupljanju podataka i praćenju provedbe i u odnosu na govor mržnje pogotovo vezano za splitsku paradu ponosa, koja je pokazala da je potrebno dodatno adresirati homofobične i ksenofobične pojave u društvu.

Zaštita okoliša

Centar za ljudska prava duži niz godina nastoji pratiti stanje u zaštiti okoliša sa stajališta ljudskih prava. Protekle godine, točnije 6. i 7. svibnja 2011. godine u suradnji sa Zakladom Heinrich Boll – uredom u Zagrebu Centar je organizirao regionalni sastanak u Slavanskom Brodu pod nazivom: *"Analiza procesa donošenja odluka u području zaštite okoliša – energetske strategije"*. Javna tribina pod nazivom: *"Do zdravog okoliša u Slavanskom Brodu - kako dalje?"*, koja je organizirana kao završna aktivnost problematizirala je stanje okoliša u ovom gradu i njegovoj okolici, obzirom na zagađenje uzrokovano radom rafinerije u Bosanskom Brodu.

Kako smo naveli u našem Izvješću u ovom području za 2010. godinu, ključni dokument za praćenje stanja okoliša - *Nacionalna lista pokazatelja (NLP)* nije bio usvojen u 2010. godini, već je novi konačni nacrt iste izrađen ponovno u listopadu 2011. godine kada je poslan Ministarstvu zaštite okoliša prostornog uređenja i graditeljstva. Do trenutka pisanja ovog Izvješća, NLP nije

usvojen. Podsjećamo kako NLP treba predstavljati objedinjeni stručni alat Agencije za zaštitu okoliša i svih njenih suradničkih znanstvenih i stručnih institucija te državnih tijela u provedbi praćenja i izvješćivanja o stanju okoliša u državi²⁰. U trenutnom konačnom nacrtu kao zadnji pokazatelj uzeto je ljudsko zdravlje, kako stoji u: *XV. Pokazatelji zdravlja i sigurnosti - Utjecaj onečišćenja na zdravlje i kvalitetu života*. U istom nacrtu, od zloćudnih bolesti jedino su leukemija kod djece mlađe od 15 g.ž. i melanomi u osoba mladih od 55 g.ž. dovedeni u moguću direktnu vezu s onečišćenjima okoliša. Nadalje, *zadnji Nacrt Izvješća o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2005. - 2008.* bio je prihvaćen na sjednici Vlade Republike Hrvatske je održanoj 21. lipnja 2011. godine, no nije raspravljen u Hrvatskom saboru.

Slijedom nepromijenjog stanja u ovom području, kao i na osnovi praćenja rada organizacija civilnog društva i građanskih inicijativa, Centar ostaje pri mišljenju kako su najveći problemi na području zaštite okoliša industrijska zagađenja koja utječu na zdravlje ljudi i kvalitetu života, ne postojanje ažurnih izvješća o stanju okoliša, a time i službenih statistika o industrijskim onečišćenjima i oboljenjima građana/ki, ne zadovoljavajući proces konzultacija sa zainteresiranom javnošću, te financijske nezakonitosti vezane za takozvane sanacije opasnog otpada. S posljednjim u vezi, znakovito je kako je 4. ožujka 2011. godine USKOK donio nalog o proširenju istrage protiv bivšeg direktora Fonda za zaštitu okoliša i jednog trgovačkog društva zbog postojanja osnovane sumnje na počinjenje kaznenih djela zlouporabe položaja i ovlasti i poticanja na zlouporabu položaja i ovlasti vezano za izvođenje radova na sanaciji bazena crvenog mulja i otpadne lužine bivše tvornice glinice u Obrovcu²¹.

B. Pregled stanja ljudskih prava na osnovi izvješća pravobraniteljskih i međunarodnih institucija, organizacija civilnog društva i sindikata:

Sloboda izražavanja i javnog okupljanja

Šest godina na snazi bila je zabrana mirnog okupljanja građana,ki na Markovom trgu temeljem *Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju* (NN 150/05), no Ustavni sud Republike Hrvatske na svojoj sjednici održanoj 6. srpnja 2011. donio je Odluku kojom se pokrenuo postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom te su se ukinuli Članak 1. stavci 3. i 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju ("Narodne novine" broj 150/05.), a Članak 1. stavci 3. i 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju u dijelu koji se odnosi na objekte u kojima su smješteni Hrvatski Sabor, Vlada Republike Hrvatske i Ustavni sud Republike Hrvatske, prestaju važiti 15. srpnja 2012. *Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju* u trenutku pisanja ovog izvještaja na dnevnom je redu za prvo čitanje 4. sjednice sedmog saziva Hrvatskog Sabora.

11. Lipnja 2011. održana je prva parada ponosa u Splitu, koja je prekinuta verbalnim i fizičkim nasiljem kojeg su izazvali protivnici, e parade. Policija nije uspjela zaštititi sudionike, ce parade, niti građane, ke koji su se našli u blizini događanja, čime je bila ugrožena sloboda izražavanja i javnog okupljanja osoba koje su došle sudjelovati u mirnoj i nenasilnoj paradi. Nadalje, 15. srpnja 2011. godinu dana od početka radova u Varšavskoj aktivisti *Prava na grad* održali su konferenciju za tisak u kojoj su istaknuli kako nakon masovnih prosvjeda u kojima je uhićeno 150 mirnih građana, ki trenutno se vodi preko 100 sudskih postupaka, a dvojica glavnih aktivista usto su kažnjeni s po 10 000 kuna zbog organiziranja javnog okupljanja pored Varšavske, u koju nisu mogli ući jer je bila pod opsadom policije.

U izvješću Europske komisije o napretku iz 2011. godine stoji da sloboda okupljanja i dalje zahtijeva kontinuiranu pažnju u smislu postupanja s demonstracijama od strane nadležnih

²⁰ Izvor: <http://www.azo.hr/Pokazatelji26>

²¹ <http://www.dorh.hr/DonesenNalogOProsirenjuIstrage>

institucija.

Ekonomska i socijalna prava

2011. Godine produbljuje se ekonomska kriza te radna i socijalna prava, odnosno pitanje socijalne sigurnosti ostaje jednom od najproblematičnijih točaka u zaštiti ljudskih prava. Sve veći broj građana, ki suočava se sa siromaštvom kako zbog gubitka radnih mjesta, nezaposlenosti, neisplate plaća, ali i niskih primanja kojima ne mogu pokriti osnovne troškove života koji rastu.

U izvješću Europske komisije o napretku iz 2011. godine, stoji da se i dalje pogoršava situacija na tržištu rada, te da velike strukturalne razlike i dalje ostaju prisutne, primjerice niska stopa zapošljavanja, uz veliki broj nezaposlenih mladih osoba i dugoročnu nezaposlenost.

Pučki pravobranitelj u svom Izvješću za 2011. godinu ističe kako građani,ke ukazuju na ugroženost i povrede radnih i socijalnih prava pozivajući se na ustavna načela socijalne države, pravo na rad, socijalnu sigurnost i dostojan život, pri čemu je povod za takve pritužbe najčešće povezan s nezadovoljstvom zbog konkretnih upravnih i sudskih postupaka u kojima, kako tvrde, zbog lošeg imovinskog stanja nisu ravnopravni i nemaju jednake šanse. Nadalje, građani,ke smatraju da ih državna tijela i institucije dovoljno ne štite, navode loše zakone ali i nezakonitost i korupciju.

U prilog nalazima iz Izvješća pučkoga pravobranitelja, govori i slučaj *Kamensko*, koji je dugotrajnim štrajkom bivših radnica ove tvornice započeo 2010. godine, te odlaskom u stečaj, slučaj je nastavljen organiziranjem prosvjeda pred Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske u Zagrebu i u protekloj godini. Krajem 2011. godine prošlo je gotovo godinu dana od kada su bivše radnice podignule kaznenu prijavu protiv posljednje uprave Kamenskog nakon koje se gotovo ništa nije promijenilo.

Ravnopravnost spolova / seksualne i rodne manjine

Budući da u trenutku pisanja Izvješća Centra za ljudska prava još nije bilo objavljeno Godišnje izvješće pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2011. godinu, njezine nalaze nismo bili u mogućnosti uključiti u naše Izvješće. U listopadu 2011. godine imenovana je nova pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Višnja Ljubičić, nakon što je bivšoj pravobraniteljici Gordani Lukač Koritnik istekao mandat, također u listopadu 2011. godine.

2011. Godinu obilježio je nasilni verbalni i fizički napad na organizatore i podržavatelje parade ponosa LGBTQ osoba po prvi puta održane u Splitu u lipnju, kojom prilikom su stradali i građani,ke slučajni prolaznici. Izostala je odgovarajuća zaštita građana,ki od strane policije, a sam događaj je pokazao visoku razinu netolerancije ne samo prema pripadnicima,cama seksualnih manjina, već i prema pripadnicima nacionalnih manjina, budući da su se iskazane poruke mržnje odnosile i na Srbe i Rome.

15. Srpnja 2011. Hrvatski Sabor donio je *Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine* s ciljem uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova provedbom politike jednakih mogućnosti za razdoblje od 2011. do 2015. godine. U izvješću Europske komisije o napretku iz 2011. godine, stoji kako je tek manje smanjen broj registriranih slučajeva nasilja u obitelji, te da se položaj žena na tržištu rada nije značajno promijenio, a postotak nezaposlenih žena i dalje ostaje vrlo visok.

"Platforma 112" u ovom području ima dosta zahtjeva te se između ostalog zalaže za obrazovni sustav lišen rodnih stereotipa i formiran u skladu s načelima rodne ravnopravnosti, posebno u odnosu na obaveznu školsku literaturu i udžbenike. Nadalje, Platforma 112 traži ukidanje diskriminacije istospolnih parova u RH u odnosu na bračne parove, te zahtijeva izradu i implementaciju Nacionalnog akcijskog plana za suzbijanje nasilja i diskriminacije LGBT osoba.

Ostali zahtjevi odnose se na uklanjanje homofobnih sadržaja iz školskih udžbenika i uvođenje sustavne edukacije o seksualnim i rodnim manjinama u obrazovni sustav, uvođenje rodno osjetljivih proračuna na svim razinama javnog upravljanja, uravnoteženje zastupljenosti žena i muškaraca u Saboru, Vladi, diplomaciji te upravnim i nadzornim odborima javnih poduzeća i institucija, na način da podzastupljenog spola bude najmanje 40%, te osiguranje ravnopravnog regionalnog razvoja te jednake ekonomske, socijalne i kulturne mogućnosti žena iz urbanih i ruralnih sredina, s posebnom pažnjom prema potrebama pripadnica manjinskih zajednica²².

Dječja prava

U 2011. godini problemi s kojima se suočavaju djeca, isti su kao i prethodnih godina, uz novo otežavajuću činjenicu problema siromaštva koji pogađa sve veći dio populacije, pa tako i djecu. Prema podacima iz Izvješća Pravobraniteljice za djecu u 2011. godini, djeca se susreću sa siromaštvom zbog ovrha na sredstvima roditelja, neplaćanja uzdržavanja od roditelja s kojim ne žive, smanjivanja raznih olakšica i povlastica socijalne sigurnosti, a posljedice su otežano ostvarivanje zdravstvenih i obrazovnih prava, nezadovoljavajući životni standard te neprimjereni stambeni uvjeti.

Najčešće povrede i u ovoj su godini zabilježene u području roditeljske skrbi, zaštite od nasilja i pravu na odgoj i obrazovanje djece. Podaci za 2011. iz pravobraniteljičinog Izvješća ukazuju da nije postignuto poboljšanje u zaštiti djece na razini pravosudnog sustava, dapače isti i dalje funkcionira nedosljedno i neujednačeno, što se najviše odnosi na dugotrajnost postupaka koji se odnose na djecu, neučinkovitost ovrha, neujednačenost sudske prakse, nesenzibiliziranost nekih sudaca i presporo rješavanje složenih obiteljskopравnih odnosa. Nadalje, pravovremena, sustavna i cjelovita zaštita djece od nasilja i zanemarivanja i dalje izostaje, te djeca uz tjelesno kažnjavanje trpe i druge vrste nasilja u obitelji, u odgojno-obrazovnim institucijama među vršnjacima, ali ga kao način rješavanja konflikata ili kao odgojnu metodu primjenjuju zaposlenici tih ustanova, stoji u praovbraniteljičinom Izvješću. Sustav obrazovanja u Hrvatskoj nije prilagođen svakom djetetu, iako je pravo na obrazovanje jedno od temeljnih prava svakog djeteta. Djeca s teškoćama u razvoju nerijetko su uključena u redovne odgojno-obrazovne ustanove, niti je reguliran status pomoćnika u nastavi za svako dijete kojemu je takva podrška potrebna.

IV. Poslovanje Centra

a) opće naznake

Kao što se može vidjeti iz uvodnih napomena, u 2011. godini Centar je u okviru zacrtanog plana uspješno poslovao u sadržajnom i financijskom smislu. Naime, manjak prihoda nad rashodima koji je 2010. iznosio 49.210 smanjen je za 90%. Tijekom 2011. nastavila se suradnja sa sljedećim institucijama i organizacijama: Institut Otvoreno društvo – New York, Veleposlanstvo Kraljevine Norveške, Veleposlanstvo Finske, Visoko povjerenstvo Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), međunarodna organizacija European Human Consultancy u okviru većeg projekta Europske unije, te Grad Zagreb.

U 2011. godini potpisano je osam ugovora o suradnji, i to s Institutom Otvoreno društvo – New York za institucionalnu podršku na iznos od 100.000 US dolara te za tri projekta u iznosu od 23.825 US dolara (što sveukupno čini 123.825 US dolara), Kraljevinom Norveškom na iznos od 50.000 kuna, UNHCR-om na iznos od 15.000 kuna, Veleposlanstvom Finske na iznos od

²² „Platforma 112 – za Hrvatsku vladavine prava“

165.420,00 kuna, s organizacijom European Human Consultancy na iznos od 9.450 EUR te Gradom Zagrebom u iznosu od 10.000 kuna. Osim navedenog, Centar je u protekloj godini uspješno prijavio projektne prijedloge za aktivnosti koje će se odvijati u 2012. godini Uredu za kulturu, obrazovanje i šport Grada Zagreba te međunarodnim institucijama.

U 2011. godini Centru za ljudska prava doznačena su sredstva iz državnog proračuna Republike Hrvatske u ukupnom iznosu od 570.000 kuna koja su korištena za pokrivanje redovnih troškova i aktivnosti Centra. Osnovni dio sredstava (350.000 kuna), koji je kao takav naznačen u državnom proračunu za 2011., dostavljen je Centru preko Ureda za ljudska prava Vlade RH u veljači. Drugi dio, u iznosu od 220.000 dodijeljen nakon preraspodjele sredstava u Državnom budžetu.

Promatramo li ostvarene prihode u odnosu na planirane vidimo da su ostvareni za 15.583 više od planiranog što je 1%, pa možemo reći da su prihodi ostvareni prema planu. U kategoriji prihoda od 570.000 kuna osiguranih iz sredstava državnog proračuna 350.000 kuna doznačeno je na teret budžetske stavke A681042 Centar za ljudska prava, stavka 3811 – tekuće donacije u novcu, a 220.000 kuna s istih stavaka nakon rebalansa Državnog proračuna (NN 85/2011 od 22. srpnja 2011). Kad je riječ o iznosima prihoda od raznih donatora, oni su ostvareni kako slijedi: 485.344 kuna od programa East East Partership Beyond Borders Instituta Otvoreno društvo (institucionalni dio); dok je 126.222 kuna donacija za pojedine projekte u okviru raznih programa Instituta Otvoreno društvo, od Veleposlanstva Kraljevine Norveške 46.000 kune, od Veleposlanstva Finske 103.678 kuna, od UNHCR-a 22.543 kuna, od od Grada Zagreba 10.000 kuna, od organizacije European Human Consultancy 74.856 kuna, od Veleposlanstva kraljevine Nizozemske 25.723 kuna. Od spomenutih donacija nabavljena je i dugotrajna imovina, dok je su za amortizaciju priznati prihodi u iznosu od 18.541 kuna.

S druge strane, rashodi su planirani u iznosu od 1.477.912 kuna, a ostvareni u iznosu 1.481.172 kuna. Pri tome je važno istaknuti kako su tijekom cijele godine provedene potrebne mjere stabilizacije troškova i njihovo prilagođavanje приходima, što je rezultiralo pokrićem troškova приходima za 2011. godinu te pokrićem dijela prenesenog negativnog salda iz 2010. u iznosu od 44.426 kuna. Pri tome trebamo naglasiti da je u trenutku izrade financijskog izvještaja za 2010. godinu utvrđen manjak prihoda nad rashodima u iznosu od 32.103 kuna, dok je 17.107 manjak utvrđen nakon predaje izvješća o poslovanju za 2010. godinu. Naknadno utvrđeni manjak rezultat je nepriznavanja dijela troškova od strane donatora za projekt kojem Centar nije bio nositelj nego partner. Kad troškovima 2011. godine pribrojimo preneseni negativni saldo ostaje manjak prihoda nad rashodima u iznosu od 4.784 kune, što je ujedno i financijski rezultat. Promatrano po kategorijama vidimo da su plaće ostvarene za 7.654 kuna manje od planiranog zbog odlaska djelatnice na porodiljni dopust. Troškovi službenog puta vanjskih suradnika i djelatnika su manji jer su djelomično knjiženi na kategoriju troškova organizacije seminara. Nastavljen je pad, odnosno izostanak gotovo svih troškova na koje se je moglo utjecati što je rezultat štednje (telefonske usluge, sitan inventar, božićnica, dar za djecu). U svrhu smanjenja troškova smanjena je i vrijednost osnovice za izračun plaće za 10% u odnosu na 2010. godinu što je rezultiralo značajnom uštedom te su kontaktirani stalni dobavljači s molbom za smanjenje cijene usluga (knjigovodstvo, održavanje informatičke opreme). Povećanje troškova zabilježeno je kod kategorija gdje je zabilježen porast cijena, ili su povećane aktivnosti. Detaljni pregled prihoda i rashoda po donatorima/kategorijama prikazan je u tablici koja slijedi.

b) Financijski izvještaj**Financijski izvještaj za 2011.**

u kunama

Prihodi	Plan 2011.	Ostvar 2011.
EE institucionalno	510.000	485.344
Vlada redovna stavka	350.000	350.000
Vladin Ured za ljudska prava	50.000	
EE energetika	20.880	19.014
EE ODG	31.100	27.870
EE Truth Commissions	40.000	79.338
Veleposlanstvo kraljevine Norveške	82.000	46.000
Ured za nacionalne manjine	15.000	25.000
Veleposlanstvo Finske projekt iz 2010.	14.000	14.678
Veleposlanstvo Finske projekt iz 2011.	115.000	89.000
EU-Human consultancy	65.000	74.856
IPA CZM Osijek	30.000	3.000
Koalicija udruga osoba s invaliditetom	20.000	22.543
UNHCR	17.600	15.000
Prihodi proteklih godina	15.000	
Veleposlanstvo Nizozemske		25.273
Grad Zagreb		7.000
Ostali prihodi		3.141
Odgođeni prihodi	-11.400	
Amortizacija		18.541
Vlada-pričuva/rebalans	145.835	220.000
Ukupno prihodi	1.510.015	1.525.598
Rashodi		
Plaće	912.000	904.346
Službeni put-osoblje Centra	40.000	32.772
Službeni put-vanjski suradnici	97.350	67.732
Prijevoz na rad	20.880	21.504
Darovi		
Stručno usavršavanje	20.000	13.542
Uredski materijal	14.500	8.268
Literatura (publikacije, časopisi, knjige)	10.120	16.727
Sredstva za čišćenje	3.000	5.713
Energenti (struja, plin)	26.400	25.140
Sitni inventar	5.000	1.170
Usluge telefona, mobitela, internet za korisnike i osoblje	57.000	47.851
Poštarina	2.000	996
Računalne usluge	14.400	9.325
Tekuće i investicijsko održavanje	8.760	9.787
Promidžba i informiranje	14.600	16.482
Komunalne usluge (voda, smeće dimnjačar....)	15.360	29.148
Najamnina	27.000	27.620
Zdravstveni pregledi zaposlenika (obvezni i preventivni)		
Intelektualne usluge / vanjski suradnici, revizija,	97.300	84.619

prijevod....		
Knjigovodstveni servis	25.092	24.482
Ostale usluge (grafičke, kopiranje, uređenje prostora)	9.500	10.308
Reprezentacija povodom aktivnosti	26.650	11.321
Troškovi organiziranja seminara		44.328
Amortizacija	15.000	18.799
Bankarske usluge	3.000	3.935
Negativne tečajne razlike	5.000	18.541
Donacije		23.300
Naknade članovima Upravnog vijeća	8.000	3.416
Ukupno rashodi	1.477.912	1.481.172
Saldo 2010.	-32.103	-49.210
Razlika	0	-4.784

V. Razvoj i dugoročna održivost Centra

2011. godinu prvenstveno možemo promatrati kao posljednju cjelovitu godinu djelovanja Centra za ljudska prava u njegovoj zadnjoj fazi transformacije ka djelovanju koje je u potpunosti usklađeno s Pariškim principima Ujedinjenih naroda. Promjene koje su se dešavale na generalnoj razini sustava zaštite i promocije ljudskih prava (izrada Novog zakona o pučkom pravobranitelju), direktno su se odnosile na Centar, te u značajnom obimu odredile rad Centra i njegovih zaposlenika,ca.

Pripajanje Centra, sukladno provedenim stručnim analizama iz 2010. godine (*Racionalizacija sustava ljudskih prava u Hrvatskoj - Carver, R.- Dvornik S.- Režepagić, D., veljača 2010.* i *Analiza/Projekcija uvjetnog spajanja Centra za ljudska prava i Ureda Pučkog pravobranitelja - Musa A. - Redžepagić D. - Gotovac, V., prosinac 2010.*), te stavu Upravnoga vijeća i ureda Centra, prvotno je planirano za 1. siječnja 2012. godine, no gore spomenuti Novi zakon o pučkom pravobranitelju koji je ukinut u veljači 2012. Odlukom Ustavnog suda odredio je 1.srpanj 2012. kao datum pripajanja. Ostaje za vidjeti kada će nastupiti pripajanje Centra za ljudska prava Uredu pučkog pravobranitelja, obzirom na činjenicu da se Novi zakon o pučkom pravobranitelju treba donijeti zaključno s 1. srpnjem 2012.godine. U ovom kontekstu promatramo pripajanje samo ova dva ureda, ne i ostalih posebnih pravobraniteljstava kako je bilo predviđeno ukinutim zakonom. Pritom valja napomenuti značajnu činjenicu kako su sredstva za rad Centra u drugoj polovici 2012.godine već osigurana kroz proračun Ureda pučkog pravobranitelja za 2012.godinu u iznosu od oko 615 000 kuna.

Nadalje, važno je istaknuti kako su u lipnju prihvaćene promjene Ustava RH kojima su Pučkom pravobranitelju proširene ovlasti u zaštiti prava i sloboda građana,ki, te je istaknuta njegova proaktivna uloga u promicanju ljudskih prava. Time su ostvarene sve pretpostavke za osnaživanje Ureda Pučkog pravobranitelja u aspektu promicanja ljudskih prava, što je i jedna od Posebnih preporuka pododbora za akreditacije Međunarodnog koordinacijskog odbora Foruma nacionalnih institucija za ljudska prava (ICC NHRI) iz travnja 2008. kao dio odluke o dodjeljivanju Pučkom pravobranitelju statusa *A* prema *Pariškim načelima*.

Sa stanovišta Centra za ljudska prava, ponovno naglašavamo sljedeće elemente stručnih analiza: pripajanje bi se trebalo odvijati na način da Centar u potpunosti zadrži svoju prepoznatljivu

misiju povezivanja relevantnih dionika, prvenstveno donositelja odluka i organizacija civilnoga društva, misiju istraživačkoga centra te informacijskog punkta u području ljudskih prava, kao i tijela s razvijenim kapacitetima za namicanje donatorskih sredstava za specifične aktivnosti.

2011. Godina svakako je značajna i po velikom broju provedenih aktivnosti koje su izvedene s manjim ljudskim kapacitetima Centra (šest zaposlenika,ca umjesto nekadašnjih sedam), kao i po značajnim financijskim uštedama koje su bile nužne (smanjeni troškovi telefona i drugih izdvajanja, smanjena osnovica za plaće za 10%). I u 2011. godini, tri su važna izvora financiranja Centra za ljudska prava: Vlada RH, Institut Otvoreno društvo i različiti donatori, no udjeli financiranja Vlade RH, a od ove godine i Instituta Otvoreno društvo smanjeni su. Uz manji broj zaposlenika,ca, izazovi za dugoročnu održivost Centra u ovakvim okolnostima ostali su veliki.

Sukladno planovima iz odjeljka *Razvoj i dugoročna održivost Centra* iz redovitog *Godišnjeg izvješća o radu i poslovanju Centra za 2010.*, možemo konstatirati da su svih 5 ključnih ciljeva razvoja u 2011. ostvareni.

1. Raditi na stvaranju pravnih, financijskih i organizacijskih pretpostavki za konačno potpunu transformaciju Centra za ljudska prava u nacionalnu instituciju za ljudska prava u potpunosti usklađenu sa svim Pariškim načelima, kroz opciju spajanja Centra s Uredom Pučkog pravobranitelja. To podrazumijeva usmjerenje u skladu sa zaključcima Analize (projekcije) uvjetnog spajanja Centra za ljudska prava i Ureda Pučkog pravobranitelja (Musa A. - Redžepagić D. - Gotovac, V.)

Ovaj je cilj djelomično ostvaren kroz rad na izradi novog Zakona o Pučkom pravobranitelju koji je usvojen na sjednici Hrvatskog sabora 21. listopada 2011., no potom je ukinut Odlukom Ustavnog suda iz veljače 2012. godine iz proceduralnih razloga. Čeka se donošenje Novog zakona zaključno s 1.srpnjem 2012.godine, i Odluka Vlade kako dalje postupati sa sadržajem Zakona i vremenskim odredbama njegove primjene.

U izradi tadašnjeg prijedloga Zakona o pučkom pravobranitelju sudjelovala je v.d. ravnateljice Jagoda Novak, te Sandra Benčić i Luka Mađerić, članovi/ce Upravnoga vijeća Centra, kao i Amanarija Musa, vanjska stručna suradnica Centra na ovoj temi. Iako svi prijedlozi radne skupine koja je radila na novom Zakonu, a koji su vezani za maksimalno osnaživanje institucije Pučkog pravobranitelja te buduću strukturu sustava zaštite ljudskih prava nisu nažalost usvojeni, detalji vezani za spajanje Centra s Uredom pučkog pravobranitelja; definiranje i ojačavanje uloge promocije ljudskih prava te uvođenje Savjeta za ljudska prava čime Centar doprinosi instituciji pučkog pravobranitelja, ujedno riješivši svoj status, bili su prisutni u ukinutom Zakonu.

2. Osigurati održivost Centra za ljudska prava u 2011. pojačanim naporima u namicanju sredstava iz donatorskih izvora (UN-ovih agencija, Europske unije i stranih veleposlanstava), te, ukoliko bude potrebno, zamolbom Vladi RH za umanjene dio iz dodatnih sredstava pričuve Državnog proračuna, odnosno rebalansa Proračuna.

Usprkos ekonomskoj krizi, proračunskim i donatorskim ograničenjima, ovaj je cilj u potpunosti ostvaren, i to pojačanim aktivnostima namicanja sredstava i provedbe projektnih aktivnosti, potrebnim mjerama štednje te osiguravanjem drugog dijela sredstava iz preraspodjele sredstava Državnoga proračuna. Iako sa smanjenim ljudskim kapacitetima, uspjeli smo ostvariti jednaku strukturu financiranja koju čini: jedna trećina sredstava državnog proračuna, jedna trećina institucionalne potpore EEPPB te jedna trećina sredstava različitih projekata (EU sredstva, sredstva stranih veleposlanstava, UN fondovi).

3. Pojačanim intenzitetom provoditi Program za volontiranje, analitičku i izdavačku djelatnost, te dodatno oživjeti rad Knjižnice za ljudska prava kroz rad s korisnicima i edukacijske aktivnosti.

Uz dodatan rad voditeljice knjižnice koji je ove godine uključivao i pojačan rad na konkretnim

projektima, te rada voditeljica ostalih dvaju odjela, dodatno je oživljen rad knjižnice za ljudska prava, volonteri/ke su dali značajan doprinos radu Centra u svim Programom planiranim segmentima rada, a Centar je izradio niz analiza vezanih za temu ljudskih prava te razvoja civilnog sektora.

4. Nastaviti razvijati i produbljivati suradnju s organizacijama civilnog društva aktivnim na području zaštite i promocije ljudskih prava, kao i Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva, Uredima Vlade vezanim za pitanja ljudskih prava i civilnoga društva.

Pojačanim angažmanom voditeljice Odjela programa i aktivnosti, te asistenta u Odjelu kao i voditeljice Odjela istraživanja i informiranja, te usprkos kadrovskim ograničenjima, suradnja s organizacijama civilnoga društva je intenzivirana u 2011., kao što je ojačana i suradnja s Uredima Vlade koji su ovu godinu uključivali i Ured za nacionalne manjine, pored stalne suradnje s Uredom za ljudska prava. Jača suradnja s Nacionalnom zakladom nije ostvarena kroz nove konkretne projekte, ali je ostala na razini prethodnih godina.

5. Održati istu razinu aktivnosti vezano za East East Partnership Beyond Borders program Instituta otvoreno društvo, kako na razini institucionalnoga partnerstva, tako i vezano za posebne projekte.

Iako je ovo posljednja godina suradnje Centra kao institucionalnoga partnera EEPBBP u Hrvatskoj, razina aktivnosti unutar EEPBB programa, ne samo da je ostala na istoj razini, već je ove godine ostvarena u većem obimu, kroz zahtjevnije projekte koji su uključivali veći broj aktivnosti.

Budući da je planirano pripajanje Centra za ljudska prava Uredu pučkog pravobranitelja moguće s 1. srpnjem 2012. godine, i budući da su sredstva za rad Centra u drugoj polovici godine (ukoliko do pripajanja ne dođe 1. srpnja 2012., već 1. siječnja 2013. godine) osigurana u proračunu Ureda pučkog pravobranitelja za 2012. godinu, smjernice za razvoj i održivost Centra za ljudska prava do trenutka pripajanja Uredu pučkog pravobranitelja su sljedeće:

- nastaviti aktivno sudjelovati i pratiti tijek donošenja *Novog zakona o pučkom pravobranitelju* te zagovarati interese Centra sukladno izraženim komentarima i željama ureda Centra za ljudska prava vezano za prijedlog strukture ureda kao buduće ustrojbene jedinice unutar ureda Pučkog pravobranitelja te statusa svakog od zaposlenika/ca
- jačati suradnju Centra i Ureda pučkog pravobranitelja posebice u vidu mogućih zajedničkih aktivnosti u vidu nadolazećeg spajanja
- nastaviti provoditi redovne aktivnosti Centra predviđene *Programom rada i razvoja Centra u 2012. godini*
- nastaviti razvijati suradnju s organizacijama civilnog društva, a posebice u okviru postojećih i višegodišnjih suradnji (trenutno je Centar član neformalnih skupina koje zajednički djeluju i u okviru zajedničkih projekata: *Koalicije za život u zajednici* i *Koordinacije za uvođenje odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava u formalni obrazovni sustav*)
- nastaviti suradnju i sa drugim organizacijama/institucijama u Hrvatskoj (Pravna klinika Pravnog fakulteta u Zagrebu, Ured za ljudska prava, Ured za nacionalne manjine, ostali pravobraniteljski uredi)
- nastaviti održavati regionalnu i međunarodnu suradnju primarno ostvarenu kroz dugogodišnje partnerstvo s East East Partnership Beyond Borders programom Instituta

Otvoreno društvo

- nastaviti provoditi *Program za volontiranje i ojačati rad Knjižnice ljudskih prava*